

**«Nemnda har likevel ikke valgt å legge
avgjørende vekt på hennes mening»**

En diskursanalyse av barnets mening i fylkesnemndsvedtak

Katinka Sarilla Hansen

**Masteroppgave i barnevern
OsloMet – storbyuniversitetet
Fakultet for samfunnsvitenskap**

Sammendrag

I denne kvalitative masteroppgaven undersøker jeg hvordan barns meninger fremstilles og vurderes i fylkesnemndsvedtak, med den hensikt å utforske hvilke forståelser av barn som preger tiden vi lever i. Det rettes også fokus mot hvordan ulike forståelser gir ulike konsekvenser og påvirker handlingsrom. Bakgrunnen for temaet er spriket mellom det store fokuset på barns deltakelse i barnevernet og samtidige forskningsfunn som viser at barns rett til medvirkning ikke blir godt nok ivaretatt i barnevernet i dag.

Oppgaven tar utgangspunkt i ti fylkesnemndsvedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernloven §4-12a, og problemstillingen er som følger: *Hvordan fremstilles barns meninger i fylkesnemndsvedtak, og hvilke forståelser av barn gjenspeiles i vurderingene?* For å besvare problemstillingen har jeg foretatt en diskursanalyse, og støttet meg på diskursteori og barndomssosiologi.

Mine funn tyder på at barn i hovedsak fremstilles og forstås som sårbare og umodne, uten forståelse av sitt eget beste. Denne forståelsen får dominans over forståelsen av barn som kompetente og modne. Som en konsekvens tillegges meningene deres begrenset vekt. Videre peker funnene i retning av at uklare begreper og manglende begrunnelser fører til at en ikke får innsikt i hvilken betydning barnets mening får når den ikke tillegges avgjørende vekt.

Abstract

In this qualitative master's thesis, I examine how children's opinions are portrayed and evaluated in decisions made by The Child Welfare Tribunal, to explore the understandings of children that prevail in our time. The focus is also on how different understandings lead to different consequences and affect decision-making. The background for the topic is the discrepancy between the emphasis on children's participation in child welfare and simultaneous research findings that show that children's right to participate is not sufficiently safeguarded in child welfare today.

The thesis is based on ten decisions made by The Child Welfare Tribunal on the takeover of care according to section §4-12a of the Child Welfare Act, and the research question is as follows: *How are children's opinions portrayed in decisions made by The Child Welfare Tribunal, and what understandings of children are reflected in the evaluations?* I have conducted a discourse analysis to answer the research question, supported by discourse theory and childhood sociology.

My findings indicate that children are mainly portrayed and understood as vulnerable and immature, without understanding what is best for them. This understanding dominates over the understanding of children as competent and mature, and consequently, their opinions are given limited weight. Furthermore, the findings suggest that unclear terms and a lack of justifications lead to a lack of insight into the significance of a child's opinion when it is not given decisive weight.

Forord

Det føles uvirkelig å endelig levere masteroppgaven, etter lange og intense måneder med denne som hovedfokus. Prosessen frem mot en ferdig oppgave har både vært krevende, lærerik og faglig interessant.

Jeg har mange å takke for deres bidrag til at jeg har fått levert masteroppgaven. Takk til familie, nære og kjære for deres støttende og oppmuntrende ord, kjærlighet og omsorg i denne til tider krevende prosessen. En stor takk til min veileder, Jorunn Vindegg, for godt samarbeid, konstruktive tilbakemeldinger og for at du har trodd på prosjektet fra start.

Takk til deg, Caroline, for utallige samtaler, utblåsninger, sene meldinger og diskusjoner om både fag og livet. Uten deg hadde ikke denne oppgaven blitt så god som den er i dag.

Den største takken rettes til Magnus, for å ha overlevd mitt lave blodsukker, tidvise sammenbrudd og faglige monologer, og ikke minst for å ha hatt kontroll på «livet» i denne perioden. Takk for at du alltid har tro på meg.

Oslo, 15. Mai 2023

Katinka Sarilla Hansen

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Abstract	3
Forord	4
Kapittel 1: Innledning	7
Beskrivelse av tema og forskningsfelt	7
Begrunnelse for valg av tema	8
Formål og problemstilling	9
Kapittel 2: Beskrivelse av feltet	9
Føringer i lovverket	9
Barns medvirkning og rett til å bli hørt	10
Barnets beste	11
Skjønnsvurderinger	13
Retten til familieliv	13
Nødvendighetskravet	14
Tvangstiltak etter barnevernloven	14
Dokumentasjonskrav	15
Fylkesnemnda	16
Kapittel 3: Tidligere forskning	16
Barrierer for barns deltakelse	18
Deltakelsens betydning i beslutningsprosessen	19
Innflytelse på beslutninger i fylkesnemnda	21
Kapittel 4: Teori	22
Diskursteoretiske perspektiver	22
Makt	25
Diskursteoretiske perspektiver på barn	26
Modenhetsdiskursen	29
Kapittel 5: Metode	29
Vitenskapsteoretisk forankring	30
Begrunnelse av metodevalg	32
Diskursanalyse	33
Tekstanalyse	33
Diskursanalytiske redskaper	34
Gjennomføring av undersøkelsen	35
Litteratursøk	35
Fremgangsmåte for utvalg av data	35

Presentasjon av utvalget	37
Fremgangsmåte for analysen	37
Forskningsetikk.....	38
Forskningsetiske utfordringer	38
Validitet, pålitelighet og overførbarhet	40
Kapittel 6: Barnekonstruksjoner.....	40
Det sårbare barnet	40
Det ambivalente barnet	43
Det uskyldige barnet	46
Det troverdige barnet.....	48
Det umodne barnet.....	52
Barnets beste.....	54
Kapittel 7: Oppsummerende drøfting	57
Medvirkning i teori og praksis	57
Fortolkning	57
Forståelser av ambivalens	58
Ulike hensyn og ulike forståelser	58
Det tvetydige modenhetsbegrepet	59
Språkets makt.....	62
Mangelfulle begrunnelser	63
Avrunding	65
Kapittel 8: Avslutning	67
Oppsummering og konklusjon	67
Avsluttende refleksjoner og veien videre	68
Litteraturliste.....	70

Kapittel 1: Innledning

Beskrivelse av tema og forskningsfelt

I dagens Norge forstås barn generelt som kompetente og egne rettighetshavere (Bendiksen & Haugli, 2015, s. 17). På barnevernfeltet er barns rett til deltakelse sterkt juridisk forankret. Retten til å uttale seg og bli hørt gjelder i alle forhold som vedrører barnet (Stang, 2007, s. 36). Målet med å høre barnet er tosidig. Det ene formålet er å innhente barnets synspunkter om saken (Stang, 2007, s. 43). Innhenting av barnets syn bygger på en forståelse av at barnet er en sentral kilde til informasjon om hva som er til barnets beste (NOU 2016: 16, s. 54). Det andre formålet er å gi barnet en opplevelse av å være med på å påvirke viktige avgjørelser i eget liv (Stang, 2007, s. 43).

Men en overordnet målsetting om medvirkning nedfelt i lovverket sikrer ikke nødvendigvis medvirkning i praksis. Barnevernsutvalget la den 20. mars 2023 frem sin rapport om rettsikkerheten i barnevernet. Rapporten slår fast at barns rett til medvirkning ikke blir godt nok ivaretatt i barnevernet i dag (NOU 2023:7, s. 86). Det fremkommer at barns meninger får liten betydning i saker selv om beslutningstakerne anerkjenner viktigheten av barns deltakelse (Archard & Skivenes, 2009, sitert i NOU 2023:7, s. 95).

Når barns rettigheter og forskningen på barns deltakelse peker i ulike retninger blir spørsmålet om barns deltakelse viktig. Retten til å få informasjon og til å bli hørt er viktige forutsetninger for medvirkning, men en kan argumentere for at det å bli hørt i seg selv ikke innebærer å medvirke. Slettebø og Seim (2007, s. 45) argumenterer for at reell deltakelse innebærer at en har makt eller innflytelse til å påvirke utfallet av saken. Sandberg (2010, sitert i Kjørholt, 2010, s. 64) påpeker at barns mening må tas i betraktning når avgjørelser treffes, og at avgjørelsesmyndigheten nøye må vurdere hvilken vekt barnets syn skal tillegges.

Elisabeth Gording Stang (2007, s. 46) stiller spørsmål ved om den manglende inkluderingen av barn i barnevernssaker kan ha sammenheng med synet på barn generelt. Clausen og Tiller påpeker hvor motsetningsfylt synet på barn gjerne er (1997, sitert i Stang, 2007, s. 50). De påpeker at barn gjerne karakteriseres med negativt ladede ord som umoden, barnslig, uansvarlig, avhengig og lignende, mens voksne har en tendens til å glorifisere egen barndom som lykkelig og sorgløs, vel vitende om at det ikke utelukkende er tilfellet.

Et syn på barn som umodne kan gi grunnlag for manglende tillit til barns uttalelser, noe Elisabeth Gording Stang (2007, s. 46) påpeker at kan få innvirkning på hvorvidt barn inkluderes i barnevernssaker. Det paradoksale i at vi i hovedsak ser ut til å akseptere voksne menneskers minner om overgrep i barndommen som sannhet, men stiller oss tvilende til barns uttalelser om det samme, tydeliggjør hvordan perspektiver på barn påvirker barns innflytelse og muligheter (Clausen & Tiller, 1997, sitert i Stang, 2007, s. 50).

Forståelser av i hvilken grad barn skal involveres i prosesser som handler om vanskelige temaer i deres liv, påvirkes av våre oppfatninger om barn (Øverlien et al., 2016, s. 97). Ulike teoretiske perspektiver på barn vektlegger barns kompetanse og deres rett til deltakelse ulikt.

Barnevernsarbeid er i stor grad tuftet på skjønnsvurderinger og et lovverk bestående av flere normative begreper, deriblant *barnets beste* og *modenhet*. Som en konsekvens påvirkes barnevernsarbeid av hva som til enhver tid anses å kjennetegne barn og en god nok omsorgssituasjon, oppvekst og foreldreskap (Vindegg, 2011, s. 12). Barnevernspraksisen endrer seg på denne måten i takt med den rådende barndomsforståelsen, samfunnsmorale og sosialpolitikken.

Lovverket endrer seg saktere enn samfunnets moral og politikk, men tolkninger og forståelser som legges til grunn for skjønnsmessige avgjørelser påvirkes. Siden *barnets beste* er et inngrepskriterie i barnevernloven vil den normative oppfatningen av hva som er til barnets beste kunne legitimere tiltak og inngrep i familielivet (Sundell et al., 2007, sitert i Vindegg, 2011, s. 250).

Begrunnelse for valg av tema

Min faglige interesse og forforståelse er preget av at jeg har gjennomført en bachelorutdanning i barnevern og har jobbet på barneverninstitusjon. Utdanningen har gitt meg teoretisk kunnskap og kompetanse om barn og familier ut fra ulike perspektiver, mens erfaringer fra fagfeltet har styrket min praksiskunnskap.

Mine erfaringer fra praksisfeltet er delte. Jeg har både jobbet med barn som ikke er gitt anledning til å bli hørt og med barn som har uttrykt sin mening, og hvor jeg har opplevd at deres mening har blitt tillagt større vekt enn hva jeg anså å være naturlig. Kombinert har

utdannelse og erfaring gjort meg nysgjerrig på hvordan barns deltakelse og medvirkning praktiseres og belyses i barnevernsdokumenter.

Barns rett til å delta og medvirke er sterkt juridisk forankret og utfallet av barnevernets arbeid vil ha store konsekvenser for barnas liv. Spriket i barns rettigheter og forskningsfunn omkring barns reelle medvirkning har gjort meg nysgjerrig på temaet. Jeg har undret meg over hvorfor barn i liten grad synes å få medvirke i praksis og hvilke forståelser som ligger til grunn. På bakgrunn av dette finner jeg det er interessant å undersøke forståelser av barns deltakelse og medvirkning nærmere.

Formål og problemstilling

Formålet med masteroppgaven er å undersøke hvordan barns meninger fremstilles og vurderes i fylkesnemndsvedtak, med den hensikt å utforske hvilke forståelser av barn som preger tiden vi lever i. Gjennom oppgaven ønsker jeg å rette fokus mot hvordan ulike forståelser gir ulike konsekvenser og påvirker handlingsrom. Jeg har formulert følgende problemstilling;

Hvordan fremstilles barns meninger i fylkesnemndsvedtak, og hvilke forståelser av barn gjenspeiles i vurderingene?

Kapittel 2: Beskrivelse av feltet

Føringer i lovverket

Oppgaven retter søkelys mot hvordan barns mening kommer frem og tillegges vekt i fylkesnemndsvedtak. Barns rett til å bli hørt og til å medvirke er sterkt juridisk forankret. Av den grunn vies det plass til en gjennomgang av det aktuelle lovverket. Redegjørelsen trekker i hovedsak på barnevernlovgivningen, barnekonvensjonen (heretter BK) og den europeiske menneskerettskonvensjonen (heretter EMK). Både BK og EMK er inkorporert i norsk rett gjennom menneskerettsloven, og går ved motstrid foran annen lovgivning (Menneskerettsloven, 1999, §2, §3).

Oppgaven er skrevet i en overgangsperiode mellom to barnevernlover. Fra 01.01.2023 trådte den nye loven om barnevern, barnevernsloven, i kraft (Barnevernsloven, 2021). Denne erstattet den tidligere lov om barneverntjenester fra 1992 (Barnevernloven, 1992).

Den nye loven inneholder flere nye bestemmelser, samt mange videreføringer av lovregler fra 1992-loven (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2023). Den nye loven har en ny struktur og organisering, hvor rettsreglene er inndelt i nye kapitler.

Fylkesnemndsvedtakene som inngår i utvalget er hjemlet i barnevernloven av 1992, og det anses dermed som vesentlig å redegjøre for denne loven.

Barns medvirkning og rett til å bli hørt

Barns rett til medvirkning og til å bli hørt er forankret flere steder i loven. Både Grunnloven §104 og BK art. 12 første ledd gir barn rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv (Grunnloven, 1814; Prop. 133 L (2020-2021), s. 85). Barns rett til medvirkning i barnevernssaker følger av barnevernloven §1-6 (Barnevernloven, 1992). Her fremkommer det at alle barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet etter barnevernloven. Barnets rett til å medvirke gjelder gjennom hele beslutningsprosessen og barnets synspunkter skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet.

Barnevernloven §6-3 første ledd gir særregler om barns medvirkning før det tas rettslige og administrative avgjørelser (Barnevernloven, 1992; Prop. 133 L (2020-2021), s. 85).

Bestemmelsen presiserer at barn som har fylt syv år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i en sak som berører barnet. I den nye loven er den nedre aldershenvisningen på 7 år fjernet (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2023; Barnevernsloven, 2021, §1-4). Den nedre aldersbestemmelsen i 1992-loven fordrer at det gjøres en konkret vurdering av om barnet anses å være i stand til å danne seg egne synspunkter i enhver sak hvor barnet er under syv år (Prop. 133 L (2020-2021), s. 85).

Barnekonvensjonens artikkel 12 nr. 2 forplikter staten til å garantere at barn gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant (Barnekonvensjonen, 1989). I forbindelse med sistnevnte har fylkesnemnda anledning til å oppnevne talsperson for barn i saker som skal behandles i fylkesnemnda (Barnevernloven, 1992, §7-9). I lovkommentar nr. 477 til bvl. §6-3 tydeliggjøres det at det er avgjørelsesorganet som er ansvarlig for å påse at barnet har fått

informasjon og anledning til å uttale seg i saken (Köhler-Olsen, 2022). Dette innebærer at fylkesnemnda må ta initiativ til å høre barnets mening dersom de finner at barnet ikke har fått anledning til å uttale seg i tilstrekkelig grad tidligere i prosessen (Prop. 169 L (2016-2017), s. 40).

Alder og modenhet

Den juridiske vektleggingen av alder og modenhet springer ut av det underliggende prinsippet om *barnets gradvise utvikling* i barnekonvensjonen (Høstmælingen & Kjørholt, 2016, s. 19). Prinsippet går ut på at barn skal få stadig større innflytelse over sitt liv frem til myndighetsalderen. De omtalte rettskildene sier lite om hvordan vurderingen ut fra alder og modenhet skal gjøres og hvordan modenhet skal defineres. En må derfor se til andre rettskilder for å finne føringer for hvordan begrepene skal forstås.

FNs barnekomité definerer modenhet som evnen til å forstå og vurdere konsekvensene av det spørsmålet handler om og å uttrykke sine synspunkter på en rimelig og uavhengig måte (Høstmælingen & Kjørholt, 2016, s. 118; Köhler-Olsen, 2022, note 29). Det forutsettes at det gjøres en grundigere vurdering av barnets modenhet desto større grad utfallet av saken direkte vil påvirke barnets liv (Høstmælingen & Kjørholt, 2016, s. 118; Köhler-Olsen, 2022, note 29).

I lovkommentar nr. 478 til bvl. §6-3 andre ledd fremheves det at barnets alder og modenhet kun skal vurderes når det gjelder vektleggingen av barnets mening (Köhler-Olsen, 2022). Alder og modenhet har ingen betydning for om barnet skal gis anledning til å uttale seg. Det påpekes at barnets mening alltid skal tas med i en helhetsvurdering, uavhengig av barnets alder eller modenhet.

Barnets beste

Prinsippet om barnets beste er forankret i Grunnloven §104 som sier at «*ved alle handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn*» (Grunnloven, 1814). Prinsippet følger også av barnekonvensjonens artikkel 3 nr. 1 (Barnekonvensjonen, 1989). At barnets beste er et *grunnleggende hensyn* innebærer at hensynet skal tillegges særlig vekt, men at det ikke alltid vil være det avgjørende hensynet

(Prop. 133 L (2020-2021), s. 75). I barnevernlovens tiltakskapittel vektlegges hensynet til barnets beste tyngre enn i Grunnloven og BK. Her står det at det skal legges *avgjørende vekt* på å finne tiltak som er til barnets beste (Barnevernloven, 1992, §4-1).

Barnets beste er et tolkningsprinsipp, noe som innebærer at en i situasjoner hvor en rettslig norm kan tolkes på flere måter skal velge den tolkningen som mest effektivt ivaretar barnets beste (Høstmælingen & Kjørholt, 2016, s. 53). Hva som er til barnets beste inngår i en helhetsvurdering av forholdene i den enkelte sak (Prop. 133 L (2020-2021), s. 82).

Beslutningstakeren må ha tilstrekkelig kunnskap om barnet og familiens situasjon for å vurdere hva som er barnets beste i den enkelte sak.

Barnekomitéen trekker frem barnets synspunkter, barnets identitet, omsorg, bevaring av familiemiljøet og opprettholdelsen av relasjoner, beskyttelse og sikkerhet for barnet, barnets sårbarhetssituasjon og barnets rett til helse og skolegang som relevante momenter i barnets beste-vurderingen (Prop. 133 L (2020-2021), s. 76). Barne- og familiedepartementet poengterer at listen ikke er uttømmende og at hvilke momenter som vil ha relevans alltid må avgjøres konkret i den enkelte sak (Prop. 133 L (2020-2021), s. 84).

Ved utarbeidelsen av den nye barnevernsloven ble det diskutert om en momentliste for barnets beste-vurderingen skulle inkluderes i loven, men det ble konkludert med å ikke inkludere denne fordi en momentliste kan føre til at barnevernet overser andre viktige momenter og at det blir et uheldig fokus på hvilke momenter som skal ha forrang. Barne- og familiedepartementet vektla i stedet at faglige retningslinjer vil kunne gi veiledning og enklere holdes oppdatert i tråd med både retts- og fagutvikling (Prop. 133 L (2020-2021), s. 84). Likevel skriver departementet at prinsippet om barnets beste skal baseres på de faglige prinsippene tilknytnings- og relasjonskvalitet, biologiske bånd, mildeste inngreps prinsipp og barnets medvirkning (Prop. 133 L (2020-2021), s. 77).

Det er en nær kobling mellom barnets beste forankret i BK art. 3 og barnets uttalerett forankret i BK art. 12 (Høstmælingen & Kjørholt, 2016, s. 185). Prinsippet om barnets beste slår fast at barnets beste skal være målet for avgjørelser, mens retten til å bli hørt slår fast fremgangsmåten for å nå målet. Artiklene forsterker hverandre, ved at hensynet til barnets beste ikke kan gjennomføres på riktig vis uten å respektere barnets uttalerett, og ved at hensynet til barnets beste forsterker barnets uttalerett ved å gjøre det lettere for barnet å

spille en viktig rolle i beslutningsprosesser om eget liv (Høstmælingen & Kjørholt, 2016, s. 185). Når barnets beste skal vurderes plikter en altså å innhente barnets synspunkt (Barnevernloven, 1992, §6-3; Lindboe, 2012, s. 51).

Hensynet til barnets beste får stor betydning i avgjørelser om omsorgsovertakelse etter bvl. §4-12 fordi det avslutningsvis i hver sak må vurderes om omsorgsovertakelse bør iverksettes ut fra hensynet til barnets beste (Lindboe, 2012, s. 89). Dette følger av at bestemmelsen i §4-12 er en *kan-regel*, noe som innebærer at tiltaket ikke må settes i verk selv om vilkårene er oppfylt og at omsorgsovertakelse dermed kun skal vedtas om en kommer til konklusjonen at det vil være til barnets beste.

Skjønnsvurderinger

Den overordnede redegjørelsen gir noe veiledning om hvordan *modenhet og barnets beste* skal forstås og vurderes, men overlater også rom for skjønn til avgjørelsesorganet.

Skjønnsvurderinger skal foretas innenfor skrankene som rettskildene setter, og blir først aktuelle når vilkårene for det aktuelle tiltaket er oppfylt (Bendiksen & Haugli, 2015, s. 24; Lindboe, 2012, s. 24). Det er umulig å unngå et større rom for skjønn innen barnevernretten, som er så komplisert og sammensatt at detaljerte regler ikke ville kunne anvendes på sakene (Bendiksen & Haugli, 2015, s. 26). For å kunne ta tilstrekkelig hensyn til den enkelte saks egenart er skjønnsutøvelse nødvendig.

Skjønnsutøvelse etter barnevernloven er bundet av plikten til å utøve skjønn for å ivareta barnets interesser og av rettssikkerhetskravet som fordrer at en skal fatte en riktigst mulig avgjørelse (Bendiksen & Haugli, 2015, s. 26). Disse kravene påvirker avgjørelsesorganets tolkningsmuligheter.

Retten til familieliv

Den europeiske menneskerettskonvensjonens artikkel 8 og Grunnloven §102 første ledd omhandler retten til respekt for familieliv (Grunnloven, 1814; Menneskerettsloven, 1999). Bestemmelsene gir enkeltindividet vern mot vilkårlige inngrep fra myndighetene (Prop. 133 L (2020-2021), s. 37). Barnekonvensjonens artikkel 9 nr. 1 gir barn beskyttelse mot å bli skilt fra foreldrene mot deres vilje (Barnekonvensjonen, 1989; Menneskerettsloven, 1999).

Grunnlovens §104 tredje ledd om barns rett til vern om sin personlige integritet, er et utslag av retten til familieliv og innebærer at barn i utgangspunktet har rett til å få omsorg og vokse opp i egen familie (Grunnloven, 1814; Prop. 133 L (2020-2021), s. 75).

Retten til familieliv er ikke absolutt. EMK art. 8 nr. 2 setter begrensninger for myndighetenes inngripen i familielivet, men gir hjemmel til inngripen når det er i samsvar med loven og nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til blant annet å beskytte helse eller for å beskytte andres rettigheter og friheter (Grunnloven, 1814, §113; Prop. 133 L (2020-2021), s. 38). Også barnekonvensjonens artikkel 9 nr. 1 begrenser myndighetenes inngripen i familielivet og gir kun anledning til å skille foreldre og barn når det er nødvendig av hensyn til barnets beste (1989).

Nødvendighetskravet

Nødvendighet er listet opp som vilkår i bestemmelser i både barnevernloven og EMK.

Nødvendighetskravet er et uttrykk for mildeste inngreps prinsipp og handler om at det skal være forholdsmessighet mellom mål og middel, og at tiltak ikke skal være mer inngripende enn det formålet tilsier (Bendiksen & Haugli, 2015, s. 163). Nødvendighetskravet i EMK art. 8 nr. 2 innebærer at sterke samfunnsmessige hensyn må tilsa at det gjøres inngrep og at det må foreligge relevante og tilstrekkelige grunner for å gripe inn i familielivet (Menneskerettsloven, 1999; Prop. 133 L (2020-2021), s. 38).

Nødvendighetskravet kommer også til uttrykk som tilleggsvilkår i barnevernloven §4-12 andre ledd, hvor det stadfestes at en omsorgsovertakelse må være nødvendig ut fra situasjonen barnet befinner seg i (Barnevernloven, 1992). I forarbeidene påpekes det at omsorgssituasjonen må være klart uholdbar og at ikke ethvert avvik vil gi grunnlag for omsorgsovertakelse (Prop. nr. 44 (1991-1992), s. 110). Dermed vil det i situasjoner hvor vilkåret i barnevernloven §4-12a første ledd er oppfylt, likevel ikke være adgang til omsorgsovertakelse hvis mildere tiltak kan avhjelpe situasjonen.

Tvangstiltak etter barnevernloven

Tvangstiltak etter barnevernloven er inngrep i familielivet etter EMK art. 8

(Menneskerettsloven, 1999; Prop. 133 L (2020-2021), s. 76). Bestemmelsene om

omsorgsovertakelse er hjemlet i barnevernlovens §4-12 første ledd bokstav a til d, og §5-1 a til g i den nye barnevernsloven (Barnevernloven, 1992; Barnevernsloven, 2021).

Innholdsmessig er den gamle lovens §4-12a og den nye lovens §5-1a like.

Det er vilkåret i bokstav a som er relevant for oppgaven, og dermed vil kun dette omtales. Bokstav a omfatter tilfeller der «*det er alvorlige mangler ved den daglige omsorg som barnet får, eller alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og trygghet som det trenger etter sin alder og utvikling*» (Barnevernloven, 1992). Alvorlige mangler i «*personlig kontakt og trygghet*» omfatter følelsesmessig avvisning av barnet, situasjoner hvor foreldrene ikke er i stand til å dekke barnets kontaktbehov og tilfeller hvor foreldrenes psykiske lidelser eller vold eller tvang i hjemmet skaper fysisk og psykisk utrygghet (Prop. nr. 44 (1991-1992), s. 110).

Det er kun barnets interesser og behov for omsorg som kan begrunne omsorgsovertakelse, og mindre inngripende tiltak skal være forsøkt før en flytter barn fra foreldrene (Prop. 133 L (2020-2021), s. 194). Utgangspunktet etter EMK art. 8 er at omsorgsovertakelser skal være midlertidige og at gjenforening med egen familie skal være et mål (Prop. 133 L (2020-2021), s. 194).

Beviskravet i bvl. §4-12a er at det foreligger *alminnelig sannsynlighetsovervekt*. Dette innebærer at det ved tvil om vilkårene i saken er oppfylt er tilstrekkelig at det mest sannsynlige saksforhold legges til grunn (Graver, 2004, sitert i Lindboe, 2012, s. 54). Den konkrete vurderingen av om vilkårene for omsorgsovertakelse er oppfylt beror i stor grad på skjønn (Prop. 133 L (2020-2021), s. 202). Beviskravet om alminnelig sannsynlighetsovervekt må ses i sammenheng med at vilkåret om *alvorlige* mangler fordrer skjønnbruk og at det i avgjørelser som krever skjønnbruk ikke er mulig å tilfredsstille et krav om at vilkårene defineres så klart og tydelig at løsningen gir seg selv bare en har fått klarhet i den aktuelle situasjonen (Lindboe, 2012, s. 52).

Dokumentasjonskrav

Barnevernloven §7-19 omhandler fylkesnemndas vedtak og §6-3a stiller krav til begrunnelser av barnevernets vedtak (Barnevernloven, 1992). Av bestemmelsene fremkommer det at barnets mening, hvilken vekt barnets mening er tillagt og hvordan barnets beste er vurdert

skal fremgå av vedtakene (Barnevernloven, 1992, §6-3 a, §7-19). I lovkommentar 483 påpekes sammenhengen mellom dokumentasjonskravet og barns rett til medvirkning (Köhler-Olsen, 2022). Saksbehandlingsregelen om dokumentasjon anses å være så sentral at den er tatt inn i loven, med den hensikt at det kan bidra til å styrke barnets rett til medvirkning og at det fører til at beslutningstakere aktivt må sørge for at barnets synspunkt er innhentet (Köhler-Olsen, 2022, note 483).

Dokumentasjonskravet stiller krav om at det tydelig skal begrunnes hvorfor situasjonen er så alvorlig at det er nødvendig å sette inn det aktuelle tiltaket og hvorfor situasjonen ikke kan avhjelpes med mindre inngripende midler. Dokumentasjonskravet sørger for at vedtakene er basert på grundige vurderinger og gjør etterprøvbare mulige, noe som kan styrke rettssikkerheten (Kjønstad et al., 2022, s. 115; Köhler-Olsen, 2022, note 482).

Fylkesnemnda

Fylkesnemnda er uavhengige og upartiske avgjørelsesorganer som avgjør saker om tvang etter barnevernloven, helse- og omsorgstjenesteloven og smittevernloven (Prop. 133 L (2020-2021), s. 425). Med innføringen av barnevernsloven av 2021 har fylkesnemnda endret navn til barnevern- og helsenemnda (Barnevernsloven, 2021). I denne oppgaven omtales fylkesnemnda vekselvis som *fylkesnemnda* og *nemnda*.

Kapittel 3: Tidligere forskning

Ifølge Havnen et al. (2020, s. 3) og Ormstad et al. (2020, s. 40) gis en del barn mulighet til å delta og ha innflytelse i barnevernssaker. Men forskningen deres viser også at det ofte forekommer tilfeller hvor barn ikke gis mulighet til deltakelse. I prosjektet *Barnevernets undersøkelsesarbeid* fra 2020 ble det funnet at barnevernet kun snakket med 60% av barna i et utvalg på 1123 undersøkelsessaker (Havnen et al., 2020, s. 3). Barna var i alderen 0-17 år. 73% av barna over seks år ble snakket med, noe som tyder på at barnevernet oftere snakker med eldre enn yngre barn. Videre fant forskerne at barnevernet oftere hadde samtaler med barn som tidligere hadde hatt meldinger eller hjelpetiltak, og at barnevernet oftere hadde samtaler med jenter enn med gutter (Havnen et al., 2020, s. 3). Det kom frem at barn som bodde utenfor foreldrehjemmet eller med én forelder og en partner oftere var snakket med enn barn i andre familiesammensetninger.

Studien viser at barnevernet i gjennomsnitt møtte barnet 1,4 ganger i løpet av undersøkelsen, med variasjoner mellom null og fjorten møter (Havnen et al., 2020, s. 61). Helsetilsynet (Andresen, 2019, s. 79) fant i sin gjennomgang av 106 barnevernssaker at barneverntjenestene i de fleste sakene snakket med barna i forbindelse med beslutningen om å fremme sak om omsorgsovertakelse. Også her var det stor variasjon i hyppigheten av samtaler, med variasjon fra én samtale i forkant av nemndsbehandlingen til mange samtaler over lengre tid.

Barn og unge involveres gjerne gjennom spesifikke tiltak eller intervensjoner (Ormstad et al., 2020, s. 29). Vurderingsmøter, talsperson, paneldeltakere, familieråd og klageordninger er noen av tiltakene som fremheves (Ormstad et al., 2020, s. 29).

I forskningen til Havnen et al. (2020, s. 68) kommer det frem at det oftest ble gjennomført samtale med barn i saker med mistanke om fysiske overgrep. Videre fremkommer det at barnevernet oftere snakket med barn over 6 år når meldingen gjaldt barnets psykiske eller emosjonelle vansker og kriminalitet eller rusbruk, enn i saker uten slike bekymringer (Havnen et al., 2020, s. 3). I sakene med bekymring for barnets psykiske problemer ble det oftere snakket med eldre barn enn yngre barn (Havnen et al., 2020, s. 67). I saker hvor meldingen omhandlet problemer hos foreldre som rus, psykiske vansker og slitne foreldre ble det sjeldnere gjennomført samtaler med barn. Og i saker med bekymring for foreldrenes grunnleggende omsorg, evne til å forstå barnet, samt grensesetting og stimulering, ble det oftere snakket med jenter enn med gutter. Det er vesentlig å påpeke at tema i samtaler med barna i disse sakene er ukjent, og at en dermed ikke vet om barnevernet snakket med barna om de konkrete bekymringene og hva formålet med samtaler var.

I NOU 2023 refereres det til forskningsfunn som viser at innholdet i barnevernets samtaler med barn er mer eller mindre tilfeldig, og at barns meninger i begrenset grad blir etterspurt og vektlagt når avgjørelser skal fattes (Christiansen mfl., 2015; Forandringsfabrikken, 2022; Havnen mfl., 2020; Križ mfl., 2022; Magnussen & Skivenes, 2015; Ruiken, 2022, sitert i NOU 2023:7, s. 130).

Øivin Christiansen (2012, s. 17) påstår at normalen i barnevernssaker er at barn fremkommer som utydelige eller mer eller mindre usynlige som aktive deltakere. Christiansen viser til flere undersøkelser av norsk barnevernpraksis. Vis og Thomas undersøkte hva slags

deltakelse barna hadde i 43 saker vedrørende barn mellom 7 og 12 år, hvor barna hadde vært snakket med (2009, sitert i Christiansen, 2012, s. 20). Funnene viste at reell deltakelse, definert som å ha blitt gitt anledning til å uttrykke sin mening i beslutningsprosessen, kun forekom i 47% av sakene. I forskningsrapporten til Havnen et al. ble samtalene med barna kodet ut ifra samtalens hensikt. 646 av de 680 samtalene med barna ble kodet som undersøkende samtaler, rundt en tredjedel ble kodet som informerende og cirka en tredjedel søkte å innhente barnets synspunkt eller mening (Havnen et al., 2020, s. 4). Disse funnene viser at en ikke kan sette likhetstegn mellom å snakke med barn og å gi barn reell deltakelse.

En annen undersøkelse utført av Skauge viste at barnets stemme var mer fremtredende i saksmappene til barn i år 2000 enn i 2009 (2010, sitert i Christiansen, 2012, s. 21). I 2000 var det ikke tegn til at barnet var snakket med i 41% av sakene, mens andelen var 70% i 2009. Funnet er spesielt overraskende sett i sammenheng med at barn mellom syv og tolv år hadde blitt inkludert i retten til å uttale seg i mellomtiden (Endringslov til menneskerettsloven mv.n mv., 2003). Skauge fant at barna og deres behov var mer omtalt i saksmappene fra 2009 enn de fra 2000, men at barna i mindre grad synes å være inkludert i barnevernprosessen. Christiansen (2012, s. 22) trekker også frem at det i flere publikasjoner fra prosjektet *Barn som blir plassert utenfor hjemmet – risiko og utvikling* rettes blikk mot at barn i liten grad er involvert til tross for at sakene dreier seg om beslutninger og valg som i stor grad vil prege deres liv.

Barrierer for barns deltakelse

Flere fagpersoner har forsket på barrierene for barns deltakelse. Enkelte barrierer synes å være organisatoriske, ved at barnevernets organisering og struktur ikke legger til rette for kontakt med barn og dermed vanskeliggjør en realisering av barns deltakelse (Strandbu, 2011, sitert i Christiansen, 2012, s. 24). Andre barrierer handler om saksbehandleres manglende kompetanse på å kommunisere med barn, hvor saksbehandlere unnlater å involvere barn fordi de er usikre på hvordan de skal gjennomføre samtaler om vanskelige temaer (Strandbu, 2011, sitert i Christiansen, 2012, s. 24). Ytterligere grunner til ikke å inkludere barn er barnets alder og kontakt med andre instanser, at det oppleves unødvendig

å involvere barnet, mildeste inngreps prinsipp, manglende språkforståelse og barnets eller foreldrenes ønsker (Havnen et al., 2020, s. 64, 159).

Enkelte barrierer er knyttet til oppfatninger og forståelser av barn og barndom (Christiansen, 2012, s. 25). Det gjelder særlig oppfatninger om at barn er sårbare og bør skjermes og beskyttes (Thomas & O’Kane, 2000, sitert i Christiansen, 2012, s. 24; Ormstad et al., 2020, s. 37). Saksbehandleres frykt for å påføre barn belastninger gjennom deltakelse er vanlig argumentasjon ut fra en slik forståelse, som gjerne fører til at barn ikke gis anledning til å delta (Strandbu, 2011, sitert i Christiansen, 2012, s. 24; Havnen et al., 2020, s. 65). Nok en barriere er bekymringen for at barns medvirkning kan føre til negative konsekvenser for barna (Ormstad et al., 2020, s. 37).

En annen forståelse av barn som kan være en barriere er forståelsen av at barn mangler kompetanse til å forstå sin egen situasjon (Thomas & O’Kane, 2000, sitert i Christiansen, 2012, s. 24). At barn ikke vet hva som er sitt eget beste er et argument som går igjen (Ormstad et al., 2020, s. 38). Denne barrieren kan knyttes til vurderingspunktet modenhet som påvirker og kan være avgjørende for i hvilken grad barn involveres og får delta (Ormstad et al., 2020, s. 37).

Vis, Holtan og Thomas påpeker at nok en grunn til at involvering av barn droppes er at deres deltakelse ikke vil utgjøre noen forskjell i avgjørelsene (2010, sitert i Christiansen, 2012, s. 24). De beskriver dilemmaet om hvorvidt saksbehandlerne skal belaste barn med samtaler når de vet at barnet ikke vil få det slik de vil. I denne sammenheng er funnene fra Thomas sin undersøkelse om hva barn anser som de viktigste grunnene til barns deltakelse i barnevernssaker svært interessante (2000, sitert i Christiansen, 2012, s. 27). Her fremkom det at det viktigste for barna var å få mulighet til å si sin mening, å bli støttet i å kunne uttrykke egen mening, og å oppleve å bli lyttet til. Mens barna anså det som mindre viktig at utfallet ble slik de ønsket.

[Deltakelsens betydning i beslutningsprosessen](#)

I studien til Havnen et al. (2020, s. 4) fremkommer det at samtalene barnevernet hadde med barn hadde betydning for hvilke temaer barnevernet bekymret seg for ved endt undersøkelse. Dette var tydelig i saker med bekymring for fysisk mishandling og konflikter

mellom foreldre, men hadde også betydning i saker som gjaldt generelle omsorgsoppgaver som stimulering og grensesetting, samt evne til å forstå og beskytte barnet.

Men forskningen viser samtidig at samtalene med barn kun synes å ha en indirekte betydning for utfallet av undersøkelser, gjennom å påvirke barnevernets bekymring (Havnen et al., 2020, s. 4). Funnene viste at det var barnevernets bekymringer etter endt undersøkelse som hadde størst betydning for utfallet, og at de fleste aktivitetene fra undersøkelsen, som samtaler med barnet, ikke hadde noen selvstendig betydning (Havnen et al., 2020, s. 76).

Også i Helsetilsynets (Andresen, 2019, s. 80) gjennomgang av 106 barnevernssaker ble det funnet at barnas synspunkter kun inngår som en del av barnevernets begrunnelse for beslutning i et fåtalls saker. De påpeker at det kan se ut til at barnets synspunkt er tatt med som en form for sjekkpunkt, uten at synspunktet vurderes i beslutningsgrunnlaget (Andresen, 2019, s. 38, 80). At barns deltakelse ofte ikke påvirker beslutningene medfører at brukermedvirkningen kan kritiseres for ikke å være reell (Ormstad et al., 2020, s. 40).

På tross av at funnene til Havnen et al. (2020, s. 4) viste at barns deltakelse kun hadde en indirekte betydning for utfallet av undersøkelsen, fant de at undersøkelser oftere endte med tiltak når det hadde vært samtale med barn, enn når det ikke hadde vært samtale. 42,5% av sakene som gjaldt barn over seks år endte med tiltak når barnet var snakket med, kontra 25,8% når barnet ikke var snakket med. En kan likevel ikke vite hva årsaken til korrelasjonen mellom samtaler med barn og behov for tiltak er; om det er samtaler med barna som har ført til at beslutninger oftere endre med tiltak, eller om barnevernet oftere snakker med barn i saker hvor de vurderer at det er behov for tiltak (Havnen et al., 2020, s. 76).

Alder, modenhet, beskyttende holdninger og barnets evne til å danne seg egne meninger er faktorer som trekkes frem ved vurderingen av i hvilken grad barnets synspunkt skal vektlegges (Ormstad et al., 2020, s. 38). Men det kan se ut til at måten barnets synspunkt er referert på i undersøkelsesrapporter og vedtak også har betydning for hvilken vekt barnets synspunkt får. Helsetilsynet (Andresen, 2019, s. 41) fant at barnets synspunkt ofte ble hovedgrunnlaget for inngripen i de sakene hvor barnets synspunkt kom svært tydelig frem i dokumentasjonen. Mens Havnen et al. (2020, s. 76) fant at barnets synspunkt ble tillagt større vekt i beslutningen i saker hvor barnets synspunkt var referert mest mulig direkte,

sammenlignet med når barnets synspunkt ble referert i generelle vendinger. Men kun i 23 av 446 saker som endte i tiltak var barnets ønsker nevnt i begrunnelsen (Havnen et al., 2020, s. 76). Dette vitner om at barns synspunkter sjelden er en del av begrunnelsen for tiltak.

Det kan se ut til at barns synspunkter blir brukt til å styrke eller underbygge overordnede vurderinger (Havnen et al., 2020, s. 4). Archard og Skivenes fant at barnets mening tillegges betydning når barnets mening samsvarer med beslutningstakerens (2009, sitert i NOU 2023:7, s. 95). Også Høstmælingen et al. (2016, s. 119) påpeker at det kan se ut til at betydningen av barnets mening nedtones i noen saker hvor retten mener at en annen løsning er best for barnet, mens barnets mening fremheves der den samsvarer med rettens.

Innflytelse på beslutninger i fylkesnemnda

Gerds-Andresen og Hansen (2020, s. 255) har analysert hvordan barns uttalelser ble vektet i 108 fylkesnemndsvedtak i saker om omsorgsovertakelse. Barna i studien var mellom null og seksten år. Funnene viser at fylkesnemndas vekting av barnas uttalelser fremstår utydelig, og at det er uklart hvorvidt de involverte barna hadde reell medvirkning i sakene (Gerds-Andresen & Hansen, 2020, s. 250). Forskerne fant at barnas uttalelser kun virket å være vektlagt i saker hvor barnas meninger samsvarte med annen informasjon i saken, uavhengig av barnas alder og modenhet. Det fremsto uklart hvordan nemnda vurderte barnas alder og modenhet, og forskerne påpekte nødvendigheten å synliggjøre disse vurderingene skriftlig (Gerds-Andresen & Hansen, 2020, s. 263).

Svein Arild Vis har også forsket på innflytelsen barns mening har på fylkesnemndas beslutninger i saker om omsorgsovertakelse og samvær. Formålet var å undersøke hvilke faktorer som var forbundet med at fylkesnemndas beslutning var i tråd med barnets mening (Vis, 2015, s. 47). Funnene viste at barnets mening hadde innflytelse på beslutninger om omsorgssituasjonen i 39,3% av sakene (Vis, 2015, s. 47). Vis fant at det var større sannsynlighet for at barnets mening hadde innflytelse på beslutningen i saker hvor barnet ikke ønsket endring i omsorgen. I saker hvor det forelå sakkyndig vurdering var sannsynligheten for at barnets mening påvirket utfallet redusert. I 90,3% av omsorgsovertakelsessakene var utfallet i overenstemmelse med kommunens begjæring. Det forelå ingen tilfeller hvor barnets foreldre ble gitt omsorgen uten at dette også var barnets ønske (Vis, 2015, s. 47). I samværsspørsmålene hadde barnet innflytelse på beslutningen i

43% av sakene om samvær med mor og 50% av sakene om samvær med far (Vis, 2015, s. 47).

Vis (2015, s. 47) konkluderte med at innflytelsen barns mening har i barnevernssaker i fylkesnemnda avhenger av type sak og avgjørelse som skal tas. Han kobler dette til risikoen knyttet til ulike typer avgjørelser (Vis, 2015, s. 53). Vis fant at det var større sannsynlighet for at barnets mening hadde innflytelse på avgjørelser som innebar lav risiko (eks. samværsspørsmål) i forhold til høy risiko (eks. omsorgsspørsmål) når barnets mening var motstridende med barnevernets. Han forklarer dette med at det i avgjørelser med høy risiko foreligger et sikkerhetshensyn, som medfører at barnets mening kun kan tillegges vekt dersom meningen anses å være trygg. I høyrisikoavgjørelser vil innholdet i barnets mening derfor være avgjørende for hvorvidt deres mening tillegges vekt eller ei. I avgjørelser i spørsmål med lav risiko, vil ikke sikkerhetshensynet være like stort og muligheten for å gi barnets mening innflytelse er dermed større.

En annen undersøkelse av barns uttalerett i omsorgsovertakelsessaker i nemnda fant at enkelte faktorer styrket vekten av barnets mening, mens andre reduserte den (Gisholt, 2007, sitert i Høstmælingen & Kjørholt, 2016, s. 119). At barnet hadde et reflektert og realistisk bilde av situasjonen var et av forholdene som ble funnet å styrke vektingen av barnets mening. Barnets modenhet ble både brukt som argument for å styrke og redusere vekten av barnets mening. Det samme gjaldt barnets skiftende meninger, som ofte ble fortolket som at barnet ikke hadde noen fast mening, men som også ble begrunnet med at den nye meningen var veloverveid (Gisholt, 2007, sitert i Høstmælingen & Kjørholt, 2016, s. 119).

Kapittel 4: Teori

Diskursteoretiske perspektiver

Det finnes flere tilganger til diskursteori og diskursanalyse (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 9). Teoriene skiller seg på ulike måter fra hverandre, men deler det samme utgangspunktet; at verden ikke er nøytral, men sosialt skapt og opprettholdt (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 9). Det er utgangspunktet og fellestrekkene ved diskursteoriene som har inspirert min oppgave. Jeg inspireres av diskursteori generelt og redegjør her for hovedprinsippene ved diskursteori og de teoretiske begrepene jeg anser som relevante for oppgaven.

Diskurs kan defineres på mange måter. Felles for definisjonene er at diskurser er bestemte måter å snakke om og forstå fenomener på, og at diskursene skaper fenomenene de omtaler (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 9; Foucault, 1972, sitert i Neumann, 2021, s. 21; Aakvaag, 2008, s. 309). Diskursteorien tar utgangspunkt i at det både eksisterer en sosial og en fysisk virkelighet (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 46; Kendall & Wickham, 1999, s. 39). Teorien fremhever at de fysiske objektene i vår virkelighet ikke selv inneholder betydninger, men at dette er noe vi tillegger dem. Vår adgang til den fysiske virkeligheten er sosial, i og med at virkeligheten alltid er formidlet gjennom diskurser. Gjennom å sortere og betegne virkeligheten på bestemte måter konstruerer diskurser den verden vi lever i (Aakvaag, 2008, s. 310).

Diskurser kommer til uttrykk i konkrete representasjoner (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 58). En representasjon er en språklig fremstilling av et fenomen, som beskriver fenomenet, men som ikke er en ren gjengivelse av virkeligheten (Hall, 1997, sitert i L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 53). I en representasjon vil noe løftes frem, mens andre ting utelates. Det er personer som representerer diskursen gjennom språk og handling (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 59).

Vi har lett for å ta representasjoner for gitt (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 55). Altså, har vi lett for å glemme at fremstillingene er representasjoner i motsetning til objektiv virkelighet. Dette gjelder særlig i tilfeller der en representasjon er forholdsvis utfordret i diskursen, og det eksisterer hegemoni (Neumann, 2021, s. 31). En hegemonisk diskurs anses å være den selvfølgelige måten å forstå et fenomen på (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 71). Hegemoni må opprettholdes diskursivt av representasjonsbekreftende produksjon av utsagn og praksiser (Neumann, 2021, s. 31).

For eksempel har uro og konsentrasjonsvansker hos barn over tid blitt forstått som symptomer på ADHD. Diskursen om at ADHD er forklaringen på symptomene har blant annet blitt opprettholdt gjennom at barn med disse symptomene har blitt diagnostisert med ADHD. Diagnostiseringen fungerer som en representasjon som bekrefter og opprettholder diskursen om at symptomene skyldes ADHD.

En overordnet tanke i diskursteori er at betydningen av sosiale fenomener aldri er endelige (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 34). Gjennom å eksponeres for andre representasjoner enn de

som er i overenstemmelse med diskursen en befinner seg i, kan diskursen forandres. Ulike diskurser fremmer ulike forståelser av samme fenomen, og det foregår dermed kontinuerlige sosiale kamper om definisjoner av samfunn og identitet. Kampenes utfall får sosiale konsekvenser ved at diskurser tilbyr subjektposisjoner og påvirker handlingsmuligheter (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 61).

Diskurser tilbyr utpekte posisjoner, såkalte *subjektposisjoner*, som det er mulig for subjektet å innta (Juil, 2010, s. 117; Jørgensen & Phillips, 1999, s. 53). Subjektposisjoner er situasjonelle, i det de aktiveres i bestemte sammenhenger (Neumann, 2021, s. 121). Til subjektposisjonene er det knyttet forventninger til hvordan en skal handle. Noen subjektposisjoner har større handlingsrom og flere handlingsmuligheter enn andre. For eksempel vil en leder ha større handlingsrom og flere handlingsmuligheter i jobben enn en medarbeider.

Diskurser påvirker handling, men handling påvirker også diskursene (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 63). Diskurser påvirker subjektets tanker, språk og handlinger, og subjektens handlinger vil kunne fungere representerende for diskursen. For å bestå krever diskursene næring i form av handlinger som bekrefter og opprettholder dem. Uten representasjonsbekreftende handling vil diskursen forsvinne.

Ifølge teorien finnes det ingen entydig posisjon for subjektet. Subjektet er fragmentert, ved at det tilbys forskjellige posisjoner av ulike diskurser (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 54). I situasjoner hvor motstridende diskurser blir gjeldende, vil subjektet oppleve å tilbys subjektposisjoner som er i konflikt med hverandre. Kun i situasjoner hvor en diskurs har hegemoni, vil subjektposisjoner fremstå som entydige. I slike situasjoner har alternative subjektposisjoner blitt utelukket og som en konsekvens eksisterer ingen synlig konflikt.

Den diskursive ordenen om *kjønn* kan vise oss hvordan hegemoni påvirker tilgjengelige subjektposisjoner. Frem til nylig hadde en dikotomisk kjønnsforståelse, som tilbød subjektposisjonene *mann* og *kvinne*, hegemoni. Først de siste tiårene har den dikotomiske kjønnsforståelsen i tilstrekkelig grad blitt utfordret av diskursen om mangfoldige kjønnsidentiteter til at den dikotomiske diskursen har mistet hegemoni. Den diskursive ordenen er utvidet og som en konsekvens er flere subjektposisjoner om kjønn nå tilgjengelige; deriblant *mann*, *kvinne*, *trans* og *ikke-binær*.

Det er ikke gitt at enkeltpersoner handler i tråd med diskursene de forfekter (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 64). Diskursenes virkning er at de muliggjør og foreslår handlinger, mer enn at de bestemmer dem (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 66). Av den grunn påvirker diskurser kun våre handlingsvalg når vi legger dem til grunn for handlinger (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 65).

Makt

Makt og diskurser er tett knyttet sammen. Diskursteorien trekker på Foucaults maktbegrep, hvor det fremheves at makt ikke er noe en er i besittelse av og som en kan utøve overfor andre, men at makt er den kraft og de prosesser som produserer det sosiale (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 49).

Innen diskursteori knyttes makt særlig til hegemoni og objektivitet. Makten er produktiv, ved at den produserer det sosiale på bestemte måter. Samtidig utelukker makten andre måter å forstå på. Utelukkelsen av alternativer er en del av maktens virkning. Når noe fremstilles som objektivt og selvfølgelig, avskjæres andre forklaringer. I det dette skjer er det som om maktsporene viskes ut, og en glemmer at verden er konstruert (Laclau, 1990, sitert i Jørgensen & Phillips, 1999, s. 49).

Lover tas trolig ofte for gitt og for objektivitet å være. Men lovverket er konstruert og reflekterer kulturell kunnskap og forståelser (James & James, 2004, s. 49, 50). Lovverket er altså normativt og ikke objektivt. Lovendringer om vold i oppdragelsesøyemed kan vise oss dette. Frem til 1972 hadde foreldre refselsesrett ovenfor sine barn (Schrumpf, 2007, s. 81). Mild voldsbruk ble ansett som en naturlig del av barneoppdragelsen. Denne forståelsen er i strid med nåtidens forståelse av at vold i alle former er skadelig for barn (Barnekonvensjonen, 1989, art. 19). I dag er det utenkelig å normalisere voldsbruk ovenfor barn. Forståelsen av at all form for vold er skadelig har hegemoni og er objektivt i vårt samfunn. Men at mild voldsbruk tidligere har vært tillatt viser at dagens forståelse er konstruert og at det finnes alternativer til denne.

Diskursteoretiske perspektiver på barn

Barn er konkrete mennesker, mens barndom er en abstrakt forestilling (Sagberg, 2003, s. 22). Ethvert samfunn har bestemte forestillinger om barn, hva de er og hva som forventes av dem i ulike situasjoner (Frønes, 2011, s. 11). Forestillingene vi har om barn og barndom er i stadig forandring. De varierer mellom samfunn, kulturer og gjennom historien (Frønes, 2011, s. 11). Ivar Frønes sier derfor at spørsmålet om hva et barn er har mange svar, avhengig av hvilket samfunn og i hvilken tid en spør (Frønes, 2011, s. 11).

Hugh Cunningham har definert barndom generelt som et «*knippe av ideer og forestillinger som omgir barnet*» (1996, sitert i Schrupf, 2007, s. 10). Han mener at ideene bygger opp en kulturell ramme rundt barnet, som avgrenser levemåter og livsformer og som avgjør om og når et menneske forstås som barn, ungdom og voksen. Cunninghams definisjon av barndom samsvarer med en diskursteoretisk forståelse, i det begge forstår barndom som en sosial konstruksjon som tilgjengeliggjør bestemte subjektposisjoner og fremmer bestemte handlingsalternativer som naturlige og andre som unaturlige eller umulige.

Barndommen fungerer altså som en ramme som vi forstår menneskets tidlige leveår ut fra. Men ulike barndomsforståelser kan eksistere samtidig, og hvilken forståelse som tillegges vekt vil avgjøres gjennom diskursive kamper (Sagberg, 2003, s. 10). Diskursive kamper og forhandlingsprosesser foregår kontinuerlig, både i den offentlige debatten hvor utfallet av kampene kan komme til uttrykk gjennom endringer i lovverket, og som hverdagslige forhandlinger barn og voksne imellom.

Siden diskurser påvirker tanker og handling behandles barn gjerne ut fra de betingelsene som den regjerende barndomsforståelsen gir (Sagberg, 2003, s. 11). Ulike barndomsdiskurser har ulike forståelser av hva som er bra for barn, hvilke behov og ferdigheter barn har (Sagberg, 2003, s. 44). Kjersti Steinsholt og Maria Øksnes skriver at diskursen om barn og barndom kan forstås som en form for vold mot barn, i den forstand at diskursen nettopp skaper det vi tror vi vet og dermed begrenser barns handlingsrom (Sagberg, 2003, s. 23). Når barn for eksempel forstås som uskyldige og sårbare vil de behandles deretter. Voksne vil forsøke å beskytte barna, med den konsekvens å styre dem inn mot bestemte sosiale arenaer som oppleves trygge og å disiplinere dem inn i atferdsformer som anses normale for uskyldige og sårbare barn. Gjennom styringen

utelukkes andre sosiale arenaer og atferdsformer, og forståelsene påvirker således barnas utvikling og muligheter (Sagberg, 2003, s. 25).

Barndomsdiskurser

Barndomshistorien kan fungere som et verktøy som kan hjelpe oss til å se hvordan barndom er historisk og kulturelt skapt og i stadig forandring (Schrumpf, 2007, s. 10). Gjennom historien har forestillinger om og forventninger til barn og barndom endret seg. Nedenfor redegjør jeg for deler av barndomshistorien for å vise hvordan de diskursive forestillingene om barn og barndom har endret seg over tid. Jeg vil påpeke at dette ikke er en utfyllende gjennomgang av barndomshistorien.

Fra 1500-tallet og frem til i dag kan forståelsen av barn i grove trekk beskrives å ha endret seg fra en forståelse av barn som *becomings* og en ressurs en kunne nyttiggjøre seg av, til en forståelse av at barn har egenverdi (Schrumpf, 2007, s. 35, 38). På 1500-tallet deltok barn i arbeid på lik linje med voksne, mens barnearbeid ble sett på med uro utover 1800-tallet, hvor barnearbeid var i strid med det nye barndomsidealet og forståelsen av barn som sårbare, utviklede vesener (James & Prout, 1997, s. 16; Schrumpf, 2007, s. 86). På 1800-tallet kom regler som begrenset barnearbeid og i Norge satt Stortinget i 1892 en nedre aldersgrense for barnearbeid i industrien til 12 år. Endringen viser hvordan den regjerende diskursen om barndom har endret seg, fra å anse barnearbeid som naturlig, til at dette i dag ses på med uro og er i strid med den hegemoniske barndomsforståelsen i den vestlige verdenen.

Forståelsen av barn og barndom i Norge i nyere tid kan noe forenklet sies å ha blitt endret fra *utviklingsbarn* med fokus på vekst og utvikling til *rettighetsbarn* (Kjørholt, 2010, s. 12). 1900-tallets forståelse av barn som sårbare og i behov av omsorg og beskyttelse grunnet i en tradisjonell, paternalistisk familieforståelse og et utviklingspsykologisk perspektiv (Sagberg, 2003, s. 102). Sistnevnte forsto barnets utvikling å være direkte koblet til barnets alder, og vektla at barnet må nå en viss alder, modenhet og moral før de kan treffe rasjonelle beslutninger (Håkonsen, 2014, s. 42; Sagberg, 2003, s. 106; Piaget & Inhelder, 1971, sitert i Øverlien et al., 2016, s. 98).

Forståelsen av at barn er i behov av beskyttelse sto sterkt ved velferdsstatens fremvekst, hvor ett fokusområde var at alle barn skulle sikres en god barndom gjennom statlig engasjement (Schrumpf, 2007, s. 79). Gjennom statlig engasjement ble barndommen invadert av profesjonelle aktører, som barnevernet, som skulle sørge for at barn som hadde det vanskelig fikk rett til omsorg (Seip 1994, sitert i Schrumpf, 2007, s. 89). Med velferdsstaten har organiseringen av barndommen forskjøvet seg fra den private til den offentlige sfæren (Schrumpf, 2007, s. 79, 92). Ansvar for opplæring av barn har i stor grad blitt flyttet fra familien til profesjonelle etter innføringen av offentlig barnehage og skole.

Diskurser som forstår barn som kompetente aktører har siden begynnelsen av 1970-tallet fått stadig større plass (Kjørholt, 2004, McKenzie, 2002, Halldén, 2003, sitert i Kjørholt, 2010, s. 12). Synet på barn som kompetente innebærer en forståelse av at barn besitter de nødvendige kunnskapene og ferdighetene som skal til for å mestre omgivelsene (Kjørholt, 2010, s. 15). Innenfor barnefaglige miljøer og barnepolitikk fremheves betydningen av å gi barn status som kompetente aktører og å gi barn mulighet til å delta og medvirke i utformingen av eget liv og samfunnet (Kjørholt, 2010, s. 12). Men selv om barn forstås som kompetente, er et annet kjennetegn ved moderne barndom at barn er avhengige og sårbare med behov for særegen beskyttelse og for ikke å ha fullt ansvar (Frønes, 2011, s. 34). Dette kommer for eksempel til uttrykk i straffelovens bestemmelse om at unge opptil 15 år ikke kan straffeforfølges (Frønes, 2011, s. 34; Straffeloven, 2005, §20).

Barnekonvensjonen forener disse konkurrerende forståelsene av barn og speiler således tvetydighetene i dagens barndomsforståelse (Sandberg, 2008, sitert i Kjørholt, 2010, s. 15; Lidén, 2004, s. 198). Den tosidige barndomsforståelsen medfører en potensiell spenning ved implementeringen av konvensjonen. Hvordan de ulike perspektivene på barn vektlegges får konsekvenser for hvordan barns rett til deltakelse tolkes og praktiseres (Kjørholt, 2010, s. 16).

Barndommen har blitt til og har utviklet seg gjennom historien. Barndommen har med tiden blitt skilt ut som en egen livsfase og oppfatninger om hva et barn er og hva som er til barns beste har endret seg gjennom tidene (Schrumpf, 2007, s. 89, 91).

Modenhetsdiskursen

Modenhet er et utydelig begrep som kan forstås på mange måter. Modenhet kan enten forstås dikotomisk eller som en skala hvor det finnes ulike grader av modenhet.

Utviklingspsykologien kan forstås å bygge på en skalaforståelse av modenhet, hvor barnet gradvis utvikler seg og samtidig opparbeider høyere grad av modenhet. Selv om utviklingspsykologien preger nåtidens barndomsforståelse, opplever jeg at fagpersoner gjerne omtaler barn dikotomisk, som enten *modne* eller *umodne*.

Ifølge Jacques Derrida (1967, sitert i Sagberg, 2003, s. 24) er det en tendens til å prioritere en side av dikotomiske motsetningspar. Innen barnevernfeltet er *modenhet* prioritert, ved at egenskapen åpner for innflytelse (Barnevernloven, 1992, §1-6, §6-3). *Modenhet* forstås å være en verdifull egenskap, mens *umodenhet* i motsetning forstås som mindre verdifullt.

Begrepet modenhet er ikke nøytralt, men et sosialt skapt begrep som opprettholdes sosialt. Begrepet kan forstås på ulike måter, og det er dermed grobunn for diskursive kamper om å definere begrepet. Det finnes mange former for modenhet. For eksempel kan en vurdere både biologisk, sosial, psykologisk og intellektuell modenhet. Modenhet kan tenkes å vise til personers kognitive kapasitet og utvikling, eller innsikt, forståelse og konsekvenstenkning. Også andre forståelser av begrepet er mulige. Modenhet assosieres gjerne med alder, erfaring og kompetanse (Synonymordboka, u.å.).

Siden modenhet er et vurderingspunkt i loven som vektingen av barnets mening skal avgjøres ut ifra, vil forståelsen av begrepet påvirke barnets og avgjørelsesorganets handlingsrom. Om barnet forstås som *umodent* vil det gis en subjektposisjon som begrenser dets handlingsrom og innflytelse på avgjørelsen, mens en subjektposisjon som *moden* gir større handlingsrom og muliggjør innflytelse.

At modenhet fremstår som en selvfølgelig faktor å måle barns kompetanse eller innsikt ut fra er et resultat av makt og hegemoni. For når *modenhetsvurderinger* anses som selvfølgelig, vil samtidig andre relevante vurderingspunkter utelukkes.

Kapittel 5: Metode

Metodedelen innledes med en redegjørelse av sosialkonstruksjonisme, som er oppgavens vitenskapsteoretiske forankring, fordi denne henger nært sammen med den metodiske

fremgangsmåten diskursanalyse. Deretter presenteres analyseformen tekst- og diskursanalyse, før blikket rettes mot den konkrete gjennomføringen av undersøkelsen og analysen.

Vitenskapsteoretisk forankring

Sosialkonstruksjonisme er inspirert av kritisk teori og fortolkende tilnærming, og består av en rekke nyere teorier om kultur og samfunn (Jenssen, 2021, s. 228; Jørgensen & Phillips, 1999, s. 13). Begrepet *sosialkonstruksjonisme* ble først introdusert av Peter Berger og Thomas Luckmann i boken *Konstruksjonen av den sosiale virkelighet* i 1966 (Jenssen et al., 2020, s. 250). Her ble det påpekt at normsystemer som sosiale aktører produserer, gjennom en objektiviseringsprosess blir oppfattet som gitte realiteter. Thomas-teoremet, som ble viktig for utbredelsen av den konstruksjonistiske tenkemåten, er en konkretisering av denne tankegangen; «*Hvis en situasjon blir definert som sann, blir den sann i sine konsekvenser*».

Det konstruksjonistiske perspektivet knyttes til en idealistisk posisjon i filosofien, som står i motsetning til en realistisk posisjon, og som hevder at vi selv konstruerer kategorier og fortolkninger av verden (Jenssen et al., 2020, s. 259). Det konstruksjonistiske prosjektet fokuserer på hvem som kan ha interesse av å henvise til noe som objektivt gitt (Jenssen et al., 2020, s. 251).

Mening fremstår gjerne som gitt. Men ut fra en sosialkonstruksjonistisk forståelse er dette en illusjon (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 41). Sosialkonstruksjonismen forstår mening som noe vi tilskriver fenomener, og ikke som noe fenomenene har naturlig. Verdensbilder og identiteter forstås som skapt og opprettholdt gjennom sosial interaksjon. Siden fenomener ikke har en gitt mening, utgjør fortolkning en sentral del av forståelsen av samfunn og mennesket. Med et slikt utgangspunkt søker forskere som tar utgangspunkt i et sosialkonstruksjonistisk perspektiv å undersøke de sosiale prosessene som ligger til grunn for at et fenomen forstås på den måten det gjør (Jenssen et al., 2020, s. 248). Hensikten er ikke å finne årsaker, men å finne forståelsesrammen som fungerer som en skapende kraft.

Perspektivet fremhever at forståelsene som mennesker skaper, kan få en så sterk kraft at vi mister konstruksjonen av syne (Berger & Luckmann 1996; Turner, 2008, sitert i Jenssen et al., 2020, s. 248). Forståelser av fenomener kan fremtre for oss som tatt for gitt virkelighet. Som

konsekvens kan vi bli undertrykt av sosiale normer og forventninger om normalitet som vi anser som objektive, men som egentlig er sosiale konstruksjoner (Berger & Luckmann, 1966; Turner, 2008, sitert i Jenssen et al., 2020, s. 248).

Dette leder til det konstruksjonistiske perspektivets første av fire grunnleggende krav. Nemlig å avdekke og være kritisk til tatt-for-gitt kunnskap (Jenssen et al., 2020, s. 257). Det vi opplever som *selvfølgelig viten* kan ikke umiddelbart tas for å være objektiv sannhet (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 13). Konstruksjonismen fordrer at en har et kritisk blikk på kategoriene som verden er ordnet i, siden disse ikke er naturgitte, men kontingente og formbare. Hensikten med å utforske og være kritisk til tatt-for-gitt-kunnskap er å ta kunnskapen opp til vurdering, og slik åpne opp for ny erkjennning og sosial endring (Jenssen, 2021, s. 225).

Det andre kravet det konstruksjonistiske perspektivet stiller er at vår forståelse av verden er historisk og kulturelt spesifikk (Jenssen et al., 2020, s. 257). Dette fordi menneskelig kunnskap om fenomener er nært knyttet til samfunnsmessig makt og innflytelse som gir retning til hvordan samfunnet skal defineres og kategoriseres (Jenssen et al., 2020, s. 259). Et sentralt poeng er at vår opplevelse av verden kunne ha vært annerledes, og at den kan forandres over tid (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 14).

Det tredje kravet er at kunnskapen vi har om et fenomen må forstås som maktutøvelse. Dette forklares ved at kunnskap om verden ikke er gitt, men noe som forhandles frem (Burr, 2003, sitert i Jenssen et al., 2020, s. 258). Fenomener forstås i lys av sosiale interesser som bestemmer hvilken kunnskap som er gyldig. Videre fremmer våre forståelsesrammer enkelte handlinger som naturlige og andre som utenkelige (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 14). Ulike forståelsesrammer vil således kunne føre til ulike sosiale handlinger, noe som innebærer at den sosiale konstruksjonen av fenomener får konkrete sosiale konsekvenser. Dette, at mening har betydning for handling, er en viktig grunn til å studere mening (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 43).

Det siste kravet som fremheves er at den sosiale samhandlingen må vektlegges som avgjørende for hvordan et fenomen blir forstått (Jenssen et al., 2020, s. 259). Det er nemlig gjennom sosial interaksjon og sosiale prosesser at våre måter å forstå verden på skapes og opprettholdes (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 14). Det er i sosial interaksjon at kamper om

hva som er sant og falskt utspiller seg, og hvor felles sannheter skapes. Som regel er den konstruerte forståelsen i ett med hvordan vi handler ovenfor hverandre (Jenssen, 2021, s. 231).

Forståelsen av at mening er sosialt konstruert gir den en frigjørende kraft ved at vi ikke er låst fast i tradisjoner, kultur og historie, men kan rekonstruere virkeligheten (Jenssen et al., 2020, s. 249). Sosialkonstruksjonismen anvendes gjerne i forståelsen av sykdom. ADHD er en omdiskutert diagnose fra nyere tid (Jenssen et al., 2020, s. 249). En del av ADHD-debatten om barn er knyttet til hvorvidt barn feildiagnostiseres med ADHD fordi de er umodne og sent utviklet. Forskning fra Universitetet i Michigan viste at det var 60% større sannsynlighet for at de yngste barna i et kull fikk ADHD-diagnose enn de eldste barna i samme kull (Michigan State University, 2010). Hovedfokuset i debatten er hvorvidt vansker med konsentrasjon, uro og impulsivitet skal forstås som normalt eller unormalt, og dermed om atferden forstås som et avvik som burde behandles eller ei (Jenssen et al., 2020, s. 249).

I nyere tid har traumeperspektivet utfordret forståelsen av at symptomer som konsentrasjonsvansker, hyperaktivitet og impulsivitet skyldes ADHD (Løwgren & Evensen, 2019). Traumeforståelsen, som er viet stor plass de siste femten til tjue årene, gir en alternativ forståelse av de samme symptomene og en kan se for seg at fokuset på traumer kan påvirke antall barn diagnostisert med ADHD og hvordan konsentrasjonsvansker, hyperaktivitet og impulsivitet generelt forstås (Bath, 2017, s. 2). Denne debatten omhandler sosialkonstruksjonismens kjerne, nemlig hvordan vi sosialt forstår og konstruerer fenomener.

Begrunnelse av metodevalg

Ettersom jeg ønsket å undersøke hvordan barns meninger fremstilles og hvilke forståelser av barn som gjenspeiles i vurderinger i nemndsvedtak ble kvalitativ metode det naturlige valget for oppgaven. I kvalitativ forskning rettes fokus mot hvordan mening blir skapt, forhandlet, opprettholdt og forandret i konkrete kontekster (Järvinen & Mik-Meyer, 2017, s. 10).

Mange forbinder kvalitative metoder med intervjuer og analyser av disse. Dette er et metodevalg som ofte vil gi gode svar på kvalitative problemstillinger, men som ikke alene vil kunne svare ut problemstillingen min. Dette fordi problemstillingen min omhandler

fremstillinger av barns meninger i fylkesnemndsvedtak. Nemndsvedtak er skriftlige vedtak, og det ble dermed naturlig å benytte tekstanalyse som metode.

Diskursanalyse

Med utgangspunkt i problemstillingen og fylkesnemndsvedtakene bestemte jeg meg for å gjøre en analyse inspirert av diskursteori, med det formål å undersøke hvordan barns meninger fremstilles i nemndsvedtak og hvilke forståelser av barn som gjenspeiles i vurderingene. Begreper og analyseredskaper fra diskursteorien som jeg anser som relevante er tatt i bruk i analysen. Jeg redegjør for disse her.

Felles for diskursanalyser er at de er kritiske analyser som undersøker tatt-for-gitte antakelser om virkeligheten (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 51). Hovedformålet med diskursanalyser er å problematisere fremstillinger av virkeligheten, med det formål å lære noe om menneskene, kulturen og samfunnet som diskursen regjerer i (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 51, 57). Bakgrunnen for perspektivet er at enhver fremstilling kunne ha vært annerledes. Hensikten er således ikke å avdekke den objektive virkeligheten, men å undersøke hvordan vi skaper virkelighet, så den blir objektiv og selvfølgelig (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 44). Diskursanalyser stiller derfor kritiske spørsmål til den versjonen av virkeligheten som fremstilles som sann.

Diskursanalyser er gjerne maktkritiske analyser (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 82). En viktig oppgave er å utforske og synliggjøre maktbruk som er skjult i språk og tekst.

Diskursanalytikere stiller seg gjerne på de undertrykte gruppenes side og gjennom å avsløre rollen diskursiv praksis spiller i opprettholdelsen av maktforhold, søker de å bidra til sosial forandring i retning av likere maktforhold (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 75).

Tekstanalyse

Praktisk sett er diskursanalyse en tekstanalyse som er informert av diskursteori (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 68). Diskursanalyse er sterkt knyttet opp til det diskursteoretiske og metodologiske grunnlaget, og kan slik sett ikke brukes løsrevet fra dette (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 12).

I motsetning til hvordan tekster og dokumenter ofte forstås som passive, fokuserer diskursanalysen på hvordan tekst skaper mening og fremmer bestemte tenke-, handle- og væremåter (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 68). Analyseformen retter lys mot at språklige beskrivelser aldri er nøytrale gjengivelser av virkeligheten, men representasjoner av ulike diskurser (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 53). Det fremheves at alle fenomener kan beskrives på flere måter, og at ingen beskrivelse vil være helt dekkende som beskrivelse av fenomenet. Tekster forstås dermed som aktive og skapende (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 69). Utsagn i tekstene analyseres og poenget er å bevege seg fra utsagn til kontekst, for å kunne si noe om den sosiale situasjonen som utsagnet er bærer av (Neumann, 2021, s. 7).

Halдар, Ilstad & Engebretsen påpeker at makten som finnes i velferdstekster gjerne overses (Aamodt et al., 2019, s. 153). De fremhever at tekstene har en tendens til å skape det de uttaler seg om, og at en gjerne overser at fenomenet blir til gjennom en makthandling, særlig hvis fenomenet som skapes per definisjon er godt. Saksdokumenter fremstår gjerne som nøytrale og bestående av rene beskrivelser, men dokumentene bidrar til å forme selve saken ved å avgrense, knytte aspekter sammen og presentere mulige handlingsalternativer og videre saksgang (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 103). Dokumenter er således kilder til makt ved at de både begrenser og gir muligheter og handlingsrom (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 21).

Videre er et viktig poeng at tekster virker sammen med andre tekster. Begrepet intertekstualitet beskriver dette fenomenet hvor tekster henter og bruker elementer fra andre tekster. Gjennom intertekstuelle forbindelser kan ideer og prinsipper som går igjen i tekster styrkes og naturaliseres, mens ideer og prinsipper som ikke gjentas svekkes (Aamodt et al., 2019, s. 150).

Diskursanalytiske redskaper

Som forsker er en gjerne interessert i om én eller flere diskurser fremmes. I den forbindelse er begrepene *diskursiv orden* og *diskursiv kamp* nyttige. Diskursiv orden defineres som at «*et knippe med diskurser er anlagt på et fenomen eller felt*» (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 71). Den diskursive ordenen gir oversikt over de viktigste diskursene om et fenomen og bredden i tankesett som er tilknyttet fenomenet. Mens diskursiv kamp defineres som «*en*

kamp mellom diskurser om eneretten til å definere fenomenet» (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 71). I situasjoner hvor én diskurs har enerett, og anses å være den selvfølgeligste måten å forstå et fenomen på, sier vi at diskursen har *hegemoni*.

En diskursanalyse tar vanligvis utgangspunkt i samtidige kamper mellom ulike diskurser, som kjemper om å oppnå hegemoni på et felt (Järvinen & Mik-Meyer, 2017, s. 345). For å få tak i den enkelte diskurs, må en finne ut av hva den avgrensner seg mot og hvordan den gjør dette. Avgrensningene finner gjerne sted som konflikter, hvor forskjellige diskurser kjemper mot hverandre om å innholdsutfylle bestemte forhold (Järvinen & Mik-Meyer, 2017, s. 345).

Gjennomføring av undersøkelsen

Litteratursøk

For å belyse temaet og problemstillingen foretok jeg et litteratursøk i søketjenesten *oria*. Søket inkluderte ulike kombinasjoner av søkeordene «*diskurs*», «*makt*», «*konstruksjon*», «*barn*», «*barnevern*», «*barnets mening*» og «*rett til å bli hørt*», samt søk med de samme ordene på engelsk. I tillegg benyttet jeg snøballmetoden, gjennom å finne relevante fagtekster i kildelister til tekster jeg alt hadde lest.

Fremgangsmåte for utvalg av data

I arbeidet med å finne data søkte jeg blant fylkesnemndsvedtak i lovdata. Søket ble avgrenset ut fra flere utvalgsriterier. For det første ble søket avgrenset til å omhandle omsorgsovertakelsessaker etter barnevernloven §4-12 første ledd bokstav a. Jeg avgrenset søket til nemndsvedtak som tar for seg denne bestemmelsen fordi inngrepsvilkåret i bokstav a er skjønnsmessig angitt (Havre, 2022, note 242). Begrepet *alvorlige mangler* er et skjønnsmessig begrep som gir stort rom for tolkning av hvilken omsorgssvikt som skal inkluderes og terskelen av omsorgssvikten.

Videre tar bestemmelsen for seg både emosjonell og praktisk omsorg. Emosjonell omsorgssvikt anses å være mer diffus og vanskelig å få øye på enn praktisk omsorg (Bernard, 2019, s. 342). Det kan tenkes at en noe mer diffus omsorgssituasjon fordrer en større grad av tolkning og skjønnsmessige vurderinger når avgjørelser tas. At inngrepsvilkåret er skjønnsmessig angitt gjør fylkesnemndsvedtakene om saker etter barnevernloven §4-12 første ledd bokstav a interessante i forbindelse med ønsket om å utforske hvordan barns

meninger blir fremstilt i nemndsvedtak (Barnevernloven, 1992, §4-12 a). Når avgjørelsene i stor grad preges av skjønnsutøvelse er det interessant å se hva slags plass barns meninger får.

For det andre avgrenset jeg søket mot saker hvor én eller begge foreldre samtykket til omsorgsovertakelse, og saker hvor barnet er frivillig plassert utenfor hjemmet på tidspunktet for nemndsavgjørelsen og hvor foreldrene har gitt samtykke til videre plassering (Barnevernloven, 1992, §4-4, 6. ledd). Jeg avgrenset mot sistnevnte saker fordi det gjerne kun er nødvendigheten av omsorgsovertakelsen foreldrene er uenige i og sakene dermed har mindre relevans for oppgavens fokus på fremstillinger av barns meninger og ulike forståelser av barn.

For det tredje avgrenset jeg søket til saker som omhandlet barn i alderen seks til tolv år. Mitt interesseområde er hvordan fylkesnemnda fremstiller barns uttalelser i saker om omsorgsovertakelse. Jeg finner det særlig interessant å utforske hvordan uttalelser fra barn i barneskolealder forstås. Dette med bakgrunn i at retten til medvirkning er svakere for yngre enn eldre barn, siden barnets alder er et eget vurderingspunkt i loven (Barnevernloven, 1992, §1,6, §6-3).

Barnevernloven §6-3 første ledd uttrykker at barn som er syv år og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak og at barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med alder og modenhet. Barn i aldersspennet seks til tolv år har altså rett til å uttale seg så lenge vilkårene i barnevernloven §6-3 første ledd er oppfylt. For eldre barn og ungdom, særlig for barn som er 15 år eller eldre, og som kan gjøre partsrettigheter gjeldende, taler deres alder og gjerne også modenhet for at deres synspunkter skal tillegges større vekt enn yngre barns synspunkter. Aldersspennet seks til tolv år er dermed avgrenset nedad mot å gjelde småbarn og oppad mot å gjelde ungdom.

Jeg har ekskludert saker som inkluderer flere barn hvor ett eller flere barn befinner seg utenfor aldersspennet seks til tolv år for enkelthets skyld. Dette fordi søsken sine uttalelser kan påvirke oppfatningen av barnet og sakens utfall.

Videre begrenset jeg søket til fylkesnemndsvedtak fattet i perioden 01.01.21 til 08.11.22. Sistnevnte dato er dagen søket etter data ble avsluttet. Søket er begrenset til denne

tidsperioden på bakgrunn av ønsket om innsikt i fylkesnemndsvedtak av nyere tid, samt grunnet oppgavens lengde som kun gir mulighet til å ta for seg et begrenset antall fylkesnemndsvedtak. Jeg ønsket å ta for meg mellom seks og tolv saker, for å ha mulighet til å analysere hver sak grundig.

Presentasjon av utvalget

Søket resulterte i ti aktuelle saker. Totalt omhandler sakene tretten barn mellom seks og elleve år. Åtte av sakene er fra 2021 og to saker er fra 2022. Barnets mening er omtalt i alle sakene som er analysert. Barna i åtte saker ønsket å flytte hjem til en eller begge foreldrene, mens to barn ikke ønsket å flytte hjem.

Fylkesnemnda omtalte barnets mening i alle sakene, mens kommunen trakk inn barnets mening i seks av ti saker. I de fire sakene hvor kommunen ikke trakk inn barnets mening ønsket barnet å bo hos en eller begge foreldrene. Det varierte hvorvidt foreldrene i utvalget trakk inn barnets mening i sine anførsler. Det synes ikke å være en tydelig sammenheng mellom hvorvidt barnets mening ble trukket inn og om barnets mening samsvarte med foreldrenes anførsler eller ei.

For å gjøre det lettere for leseren å holde oversikt over sakene har jeg nummerert fylkesnemndsvedtakene i nedenstående tabell. I analysen og diskusjonen omtales nemndsvedtakene med disse numrene.

Nummer	Vedtak
1	FNV-2021-182-FNO
2	FNV-2021-233-FHS
3	FNV-2022-30-FRO
4	FNV-2021-115-FTE
5	FNV-2021-296-FOA
6	FNV-2022-115-FTR
7	FNV-2020-238-FOA
8	FNV-2021-266-FOH
9	FNV-2021-146-FHS
10	FNV-2020-159-FRO

Fremgangsmåte for analysen

Analysens fokus var å undersøke hvordan barnas meninger ble fremstilt i nemndsvedtakene og hvilke barndomsforståelser som syntes i vurderingene. Den konkrete gjennomføringen av

analysen startet med en gjennomlesing av nemndsvedtakene i utvalget. Barnas uttalelser og de ulike partenes og nemndas fremstillinger og vurderinger av disse ble uthevet. Jeg noterte ned tanker jeg gjorde meg underveis ved alle gjennomlesinger, som eksempelvis at barnets mening i enkelte vedtak ble viet stor plass, mens de i andre vedtak så vidt ble nevnt.

Jeg har vært opptatt av språk og ble oppmerksom på hvordan språket syntes å fremheve ulike forståelser av barn i nemndsvedtakene. Jeg har benyttet meg av de diskursanalytiske redskapene som er omtalt i mitt arbeid med å utforske tekstenes fremstillinger av barnas meninger, forståelser av barn og selvfølgheter. Noen av nemndsvedtakene brukes mer i analysen enn andre fordi de er mer relevante for min problemstilling.

Forskningsetikk

Forskningsetiske utfordringer

Nemndsvedtak som datagrunnlag

Fylkesnemndsvedtak utgjør datagrunnlaget i oppgaven. Nemndsvedtakene er data som er blitt til uavhengig av min deltakelse. Dette er en styrke ved oppgaven ettersom min påvirkning på dataene er minimal (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 127). Videre var nemndsvedtakene anonymisert da jeg foretok mitt datautvalg, noe som innebærer at personvernet til de involverte allerede var ivaretatt.

En svakhet ved å benytte nemndsvedtak som datagrunnlag er at vedtakene allerede er en tolkning. Som diskursanalysens begrep om representasjoner innebærer finnes det ikke nøytrale beskrivelser av virkeligheten (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 55). All tekst er tolkning som forsøker å formidle noe (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 61). Dermed er min analyse en andreordenstolkning, altså en tolkning av allerede tolket tekst (Jenssen et al., 2020, s. 212).

Formidling er gjerne strategisk, hvilket innebærer at noe fremheves, mens andre ting utelates eller vies mindre plass. Nemndsvedtakene inkluderer ikke alle dokumentene og delene av saken. Innledningsvis gis en relativt kort gjennomgang av sakens bakgrunn, før vi får innsikt i kommunens begjæring og partenes anførsler, og avslutningsvis redegjøres det for fylkesnemndas vurderinger og avgjørelse.

Ingen av dokumentene det vises til i vedtakene foreligger. Og det vises kun til de deler av samtalene med barn, foreldre og samarbeidsinstanser som partene eller nemnda trekker frem. Dette kan forstås med bakgrunn i at nemndsvedtaket i stor grad består av partenes argumentasjon for sitt syn og nemndas begrunnelse for sin beslutning. Alt av betydning for sakens utfall skal være inkludert i nemndsvedtakene, men hva som er utelatt i den enkelte sak er ukjent.

Makten i prioritering

Med utgangspunkt i et litteratursøk og gjennomgang av relevante tekster funnet i kildelister, samlet jeg faglitteratur som jeg vurderte at passet til mitt forskningsprosjekt. Noen fagtekster ble ansett som relevante, mens andre ble utelatt. Hvilken faglitteratur jeg anså som relevant kan skille seg fra andres forståelse. Utvalgsprosessen har hatt stor påvirkning på oppgaven ettersom litteraturen har påvirket fortolkningen og analysen.

Som forsker har jeg tatt mange valg, og alle valgene får konsekvenser. Hvilke spørsmål som stilles og hvilke data som fortolkes og legges frem er eksempler på dette. Oppgavens lengde har begrenset muligheten til å fortolke alle barnas utsagn i de ti nemndsvedtakene. Dette medførte en utvelgelse av de utsagnene og vurderingene jeg anså som mest relevante og interessante. Min prioritering kan skille seg fra andres, og utvelgelsen har på denne måten påvirket mine funn og oppgavens helhet.

Forskerrollen

Det er vesentlig å påpeke at jeg i min rolle som forsker innen et diskursivt felt aldri vil kunne være helt objektiv (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 161). Som forsker er jeg sosialt situert og befinner meg innen diskursen jeg selv søker å utforske (Neumann, 2021, s. 32). Dette har gjort arbeidet med å forsøke å utforske det som fremstår som naturlig og selvfølgelig innenfor diskursen krevende. Jeg har forsøkt å distansere meg fra materialet og diskursen gjennom å ha et bevisst forhold til min egen forforståelse. Jeg har vært bevisst at min forforståelse vil prege hva jeg ser og hvilke funn jeg gjør, og har derfor innledningsvis redegjort for min forforståelse slik at leseren har innsikt i denne (Neumann, 2021, s. 30).

Validitet, pålitelighet og overførbarhet

Jeg anser diskursiv tekstanalyse av fylkesnemndsvedtak som en gyldig metode til å undersøke problemstillingen. Dette fordi barns meninger og vurderinger av disse tydelig kommer frem i nemndsvedtakene. Vurderingene gir innsikt i diskurser om barn som påvirker hvordan barna forstås. Resultatene og forskningsmetoden svarer ut problemstillingen, og metoden anses dermed å være valid (A. Johannessen et al., 2010, s. 71).

Utvalgets størrelse, på kun ti fylkesnemndsvedtak, er ikke representativt. Dette medfører at funnene er lite overførbare. Videre bærer analysen, som annen kvalitativ forskning, preg av at jeg bruker meg selv som instrument i forskningen (A. Johannessen et al., 2010, s. 229). Diskursanalyse forutsetter stor grad av tolking, og funnene er derfor avhengige av min tolkning. For å øke oppgavens pålitelighet har jeg vært transparent ved å redegjøre for fremgangsmåten for hele forskningsprosessen, samt utvalget, teorien og analysemetoden som er benyttet (A. Johannessen et al., 2010, s. 230).

Kapittel 6: Barnekonstruksjoner

Det sårbare barnet

Usikkerhet og utrygghet er begreper som går igjen i nemndsvedtakene når barna omtales. «(...) A uttrykker usikkerhet for sin far, og hun vil ikke bo sammen med han (...)» og «(...) Hennes utrygghet poengterer hun selv til talspersonen og beredskapsmor når hun sier hun er redd for far, at far må endre seg og at hun ikke vil treffe sin far. (...)» (Vedtak 1).

Barnets usikkerhet og redsel tillegges stor vekt når barnet ikke ønsker å bo sammen med faren. Usikkerhet og redsel er det motsatte av opplevd trygghet, som er normen for foreldre-barn-relasjonen i den hegemoniske barndoms- og familiediskursen. En trygg foreldre-barn-relasjon forstås å være sunn, mens en utrygg relasjon og tilknytning forstås som usunn for barnet. Barnets opplevelse av relasjonen til faren skiller seg dermed betraktelig fra normen i barndomsdiskursen. Barnet oppfattes som sårbart og i behov av beskyttelse mot faren og familiesituasjonen.

I nemndsvedtaket beskrives det også hvordan barnet ikke blir passet på; «(...) Om mor fortalte hun at mor passet ikke på henne, men kun på far.» og «(...) A selv mener at mor tar seg av far og ikke henne. (...)» (Vedtak 1). At barn ikke blir passet på skiller seg fra den

hegemoniske barndoms- og familiediskursen i den vestlige verdenen (Schrumpf, 2007, s. 38). Barn vurderes å ha behov for tett tilsyn og oppfølging fra voksne. Barnet som ikke passes på forstås som sårbart og i behov av beskyttelse mot omsorgssituasjonen hvor det ikke får det tilsynet, den oppfølgingen og omsorgen som barndomsdiskursen vektlegger. Forståelsen gagnar barnet, i det den underbygger barnets uttalelser og ønske om ikke å flytte tilbake til foreldrene.

Enda et forhold som skiller seg fra barndoms- og familienormen beskrives i saken;

Foreldrene har nektet at rus har påvirket A, selv om A setter ord på det. Det vises til situasjonen for henne i bryllupet der både politi, ansatte ved restauranten og barnevernet oppfattet far som betydelig ruset. Et barn skal ikke oppleve dette.

(Vedtak 1)

Kommunens ordvalg i den siste setningen er bastant, samtidig som setningen skaper sympati for barnet. Når kommunen skriver «*Et barn skal ikke oppleve dette*» viser de til en forståelse av at barn er sårbare for denne typen opplevelser og at barnet er i behov av beskyttelse mot å oppleve foreldre som ruset (Vedtak 1). Å være til stede i situasjoner der omsorgspersoner er ruset forstås altså å være direkte skadelig for barnet. Barnets erfaringer knyttes til en generell norm om hva barn kan tåle og ikke tåle. Barn er sårbare og må beskyttes mot rusbruk hos voksne. I et slikt perspektiv er det interessant at alkohol frem til rundt 1920 ble oppfattet som sunt og ble brukt som medisin for både voksne og barn (Schiøtz, 2017, s. 6, 8). På denne tiden ble ikke alkohol oppfattet som et rusmiddel som hadde negativ påvirkning på barn. Men på 1900-tallet endret synet på alkohol seg til å bli oppfattet som sykt, og etter hvert bryte med moralske standarder, og i dag konkluderer forskning med at ruseksponering er skadelig for barn (Holm, 2021; Schiøtz, 2017, s. 6).

På bakgrunn av forskningen på konsekvenser av ruseksponering har det blitt en selvfølgelighet at beskyttelse er til barnets beste. Når barn i enhver sammenheng må beskyttes mot å bli eksponert for voksne som ruser seg, forstås barn som særlig sårbare. Men den tidligere forståelsen av alkohol som sunt og som medisin, viser at diskursen om alkohol og ruspåvirkning har endret seg betraktelig gjennom tidene. At en annen rusdiskurs enn den som er hegemonisk i dag tidligere har hatt hegemoni, viser at flere forståelser enn

kun den at ruseksponering er direkte skadelig for barn er mulig. Det finnes altså motdiskurser.

Ved å bli bevisst alternative forståelser blir det klart at forståelsen av at ruseksponering er motstridende med barnets beste er en representasjon vi har lett for å ta for gitt. At ruseksponering er direkte skadelig for barn, og at beskyttelse mot dette alltid er til barnets beste, er kanskje ikke fullt så selvfølgelig som vi tror.

Forståelsen gagnar barnet, siden hun ønsker å flytte fra familien, mens foreldrene «taper» på fremstillingen av ruseksponering som skadelig for barn siden fars rusbruk forstås å svekke omsorgstilbudet i hjemmet.

Selvfølgeligheter synes også å være med på å ugyldiggjøre barnas mening i sak nummer to;

En slik beslutning (om omsorgsovertakelse) er ikke i tråd med barnas uttalte ønsker, men vurderes likevel å være til deres beste. (...) Fylkesnemnda vurderer at barnas forståelse og modenhet og alder, sett opp mot deres fungering, skjevutvikling og behov, tilsier at deres uttalelser og mening ikke kan få avgjørende betydning for sakens utfall. Nemnda kan ikke legge avgjørende vekt på barnas mening. (...) (Vedtaksvedtak 2)

Det redegjøres verken for hvordan barnas «forståelse og modenhet og alder» forstås, eller hva som menes med begrepene «fungering, skjevutvikling og behov», og det kan dermed se ut til at begrepenes betydning antas å være selvfølgelige. Uten en konkretisering gir begrepene liten innsikt i barnas fungering og kompetanse. At det konkluderes med at barnas meninger ikke kan få avgjørende betydning i saken på bakgrunn av disse begrepene, gir leseren et innblikk i nemndas generaliserte forståelse av barna.

Teksten krever altså at vi har innsikt i hva disse begrepene betyr. Begrepet *skjevutvikling* brukes gjerne som motsetning til *normalutvikling*, og barna gis en patologisk subjektposisjon, der de sykliggjøres fordi deres utvikling oppfattes å avvike fra normalen. Sykliggjøringen av barna begrunner nemndas avgjørelse om at deres mening ikke kan tillegges avgjørende vekt. Når begrepene «fungering» og «behov» stilles ved siden av «skjevutvikling» dannes et bilde av at barna er særlig sårbare og at de har behov for beskyttelse mot omsorgssituasjonen de har levd i.

Med bakgrunn i en forståelse av at språk er makt, får begrepet *skjevutvikling* ekstra tyngde. Det er mye makt i å anta at betydningen av et begrep er gitt, og når et begrep som *skjevutvikling* brukes som argument for å legitimere maktbruk og slik begrense vektleggingen av barnas meninger, kan det stilles spørsmål ved om nemndas maktbruk er berettiget. Manglende begrunnelser kan også svekke befolkningens tillit til nemnda.

Det ambivalente barnet

I samme vurdering som ovenfor framheves det i teksten at barna kan virke å være ambivalente;

*(...) Det bemerkes herunder at barna i andre samtaler, med både de sakkyndige og barneverntjenesten, og i ulike sammenhenger på skolen, har uttrykt seg på måter som gjør at det fremstår noe uklart hvor sterk motstanden mot flytting egentlig er.
(...) (Vedtak 2)*

Uklarheten i barnas uttalelser skaper en usikkerhet rundt hvorvidt barnas meninger er reelle, noe som er med på å underbygge forståelsen av at barna er sårbare. I fremstillingen av barnas mening ligger det mye makt, nettopp fordi nemnda ved å så tvil rundt barnas meninger underkjenner deres stemmer og gir sin egen avgjørelse legitimitet.

Også en niåring omtales som ambivalent;

I vurderingen av omsorgsovertakelse er nødvendig og den beste løsningen for A, er det naturlig å ta utgangspunkt i A sin egen mening. A sa i barnesamtalen i nemnda at hun ønsker å bo hos far så lenge mor ikke er et aktuelt alternativ. A framstod som moden for alderen. Nemnda har likevel ikke valgt å legge avgjørende vekt på hennes mening. A har vært utsatt for påvirkning fra far, og det må tas høyde for at hennes utsagn er påvirket. Nemnda mener A ikke ser de langsiktige konsekvensene av fortsatt å leve i omsorgssvikt. I barnesamtalen med retten 4. februar 2022, framstod A som ambivalent i spørsmålet om å flytte hjem til far eller å bli boende hos morfar og F. (Vedtak 3)

Nemndas påpekning om at det er «*naturlig*» å ta utgangspunkt i barnets mening i vurderingen, kan vitne om en forståelse av barn som kompetente rettighetshavere som har

innsikt i egen situasjon. Det påpekes at barnet fremstår som modent for alderen, men hva som forstås med et modent barn utdypes ikke.

Oppfattelsen av barnet som modent synes å havne i skyggen av forståelsen av barnet som påvirket og dermed som sårbar og i behov av beskyttelse. Farens påvirkning synes å ha direkte innflytelse på vektingen av barnets mening. I utdraget fremstilles barnet som passivt i det barnet forstås å ha «(...) vært utsatt for påvirkning fra far». En tilsvarende fremstilling finner vi i kommunens begjæring i samme sak; «(...) Far har ifølge morfar og F instruert A i hva hun skal si. Uttalelser fra A må ses i lys av dette». Når barnet beskrives som «instruert» og «utsatt for påvirkning» fremstilles barnet som en det skjer ting med, i motsetning til en handlende aktør. Teksten kan sies å frarøve barnet sin egen mening, ved å begrunne ønsket om å bo hos faren, med at det er instruert.

Når nemnda videre påpeker at barnet ikke virker å se de langsiktige konsekvensene av å leve i omsorgssvikt, stiller de spørsmål ved barnets modenhet. Selv om barnet vurderes å være moden i forhold til alderen, kan det se ut til at nemnda stiller spørsmål ved barnets modenhet sett opp imot sakens spørsmål. Når barnet ikke ser de langsiktige konsekvensene av å bo hos faren, skapes en forståelse av at barnet er i behov av beskyttelse mot farens omsorgssituasjon og sin egen mening.

Nemnda underbygger sin vurdering av at barnet er påvirket med at barnet fremstod ambivalent i spørsmålet om å flytte hjem i barnesamtalen med nemnda. Ambivalensen kan tolkes som et uttrykk for at barnet ikke turte å si sin egentlige mening grunnet påvirkning fra faren. Gjennom setningen «(...) det må tas høyde for at hennes utsagn er påvirket» tilbyr teksten barnet en subjektposisjon som sårbar og som uansvarlig for sine egne meninger. Barnets mening forstås på bakgrunn av påvirkningen og gis dermed liten troverdighet.

På bakgrunn av nemndas begrunnelser og språk i nemndsvedtaket kan det virke som at ambivalens i seg selv forstås å være et tegn på at noe er galt. Det kan se ut til at ambivalens forstås som avvik og ikke burde forekomme hos barn i barnevernssaker. I motsetning til nemndas forståelse av at ambivalens er unaturlig og galt, kan en tenke seg at både barn og voksne kanskje vil kunne være ambivalente i situasjoner hvor mye står på spill. Mye står på spill for barnet i denne saken, ettersom barnets mening kan påvirke avgjørelsen som vil få store konsekvenser for barnets videre liv. Det kan tenkes at barnet ikke vet eller blir enig

med seg selv om hva det ønsker, noe som kan resultere i ambivalente svar. Barnet kan også oppleve lojalitetskonflikt i begge retninger, både ovenfor faren og morfaren og hans samboer, som barnet har bodd hos den siste tiden. Dette kan gjøre det vanskelig for barnet å finne eller opprettholde én mening.

Vurderingen som fremkommer i utdraget bygger på en forståelse av at barn ikke skal påvirkes. Et upåvirket barn er et uoppnåelig ideal. Foruten å kunne påvirkes av foreldre, vil også saksbehandlere og andre kunne påvirke barnet i løpet av en barnevernssak.

I nemndas vurdering synes rettighetsperspektivet på barnet å utfordres av at barnet er ambivalent. Fokuset på barn og deres rett til å bli hørt kan se ut til å bygge på en forståelse av at barn er kompetente og at de kan ta avgjørelser på egne vegne. Dette perspektivet utfordres av barnet som oppleves usikkert på hva det mener og ønsker. Forståelsen av barn som tvetydige, ambivalente og avhengige av voksne er lite til stede i fylkesnemndas vedtak. Barn er ikke små voksne, slik de ble oppfattet på 1500-tallet, men personer i utvikling på vei mot å bli voksne, og de kan således kanskje ikke forventes å skulle være lite konstante i sine meninger som voksne (James & Prout, 1997, s. 16).

Fremstillingen av barnet som ambivalent medfører at det stilles spørsmål ved om meningen er genuin, noe som kan se ut til å påvirke vektleggingen av barnets uttalelser. Diskursen om det ambivalente barnet, og subjektposisjonen som sårbar og uansvarlig, begrenser muligheten til å forstå barnets ønske om å ville bo hos faren som genuint. Det er mest nærliggende å forstå et ambivalent barn som sårbart og dets mening som påvirket.

Diskursen kan således forstås å frarøve barnet reell innflytelse dersom dets genuine ønske er å bo hos faren. Dermed skapes det en oppfatning om at barns meninger ikke er troverdige i saker hvor det er mistanke om at barnet er påvirket.

Nemnda synes å gi barnets mening begrenset vekt i avgjørelsen grunnet barnets ambivalens og mistanken om påvirkning. Fremstillingen kan se ut til å være fordelaktig for nemnda fordi barnets mening, som utfordrer nemndas forståelse, kan underkjennes på bakgrunn av forståelsen. Barnet «taper» derimot på fremstillingen, siden meningen barnet har vil kunne bli tillagt større vekt om barnets modenhet ble viet større plass enn ambivalensen. Videre kan vektleggingen av barnets mening på bakgrunn av forståelsen av barnet som ambivalent påvirke andre saker gjennom rettspraksis.

Det uskyldige barnet

I kommunens vurdering av en syvåring's mening står det følgende;

*Det er videre As beste å bo utenfor hjemmet. Hun trenger en trygg og god omsorg, og hun fortjener også å bli hørt på sitt eget ønske. Hun vil ikke hjem slik saken står i dag. A synes å ha fanget opp det som er vanskelig i familien. Det har hun gjort av egen erfaring, og er ikke farget av det barneverntjenesten måtte ha informert henne om.
(...) (Vedtak 1)*

Når ordet «*fortjener*» brukes i omtalen av barnets mening, kan det assosieres til barnet som et uskyldig individ. Begrepet «*fortjene*» kan også forbindes med rettferdighet. Når det påpekes at barnet virker å ha fanget opp utfordringer i familien, skaper det en forståelse av at barnet har stått i vanskelige situasjoner som barn ikke skal trenge å stå i, noe som understreker barnets uskyld.

Ordet «*fortjene*» brukes om at barnets ønske om ikke å ville hjem bør tillegges vekt, og dette underbygger kommunens påstand om at barnet har behov for, og dermed også «*fortjener*», trygg og god omsorg. Ordbruken kan også være en representasjon av en kompetansediskurs, hvor barnet forstås som kompetent med bakgrunn i at hennes ønske samsvarer med kommunens oppfatning av hva som er til barnets beste.

Også i to andre saker beskrives barna på måter som gjør at de fremstår som uskyldige. I sak fire står det følgende; «*(...) A er naturlig nok glad i sine foreldre. Uavhengig av hva som er As syn på omsorgssaken, kan ikke hans mening tillegges avgjørende vekt. (...)*» (Vedtak 4). At barnet antas å være glad i foreldrene sine kobles direkte til vektleggingen av barnets mening. Frasen «*naturlig nok*» er en språkbruk som inneholder makt fordi den kan nedvurdere gyldigheten av barnets mening. Gjennom denne frasen plasserer teksten barnet i en subjektposisjon som uskyldig, med den følge at muligheten for at barnets mening tillegges vekt i avgjørelsen sterkt begrenses. Når barnets forhold til foreldrene stilles så tett opp til omtalen av barnets mening, fremstår det som at barnets mening springer ut av at det er glad i foreldrene sine. Barnets mening fremstår som en naturlig og selvfølgelig mening ethvert barn som er glad i foreldrene sine vil ha, og ikke som noe barnet har tenkt gjennom.

Et tydeligere skille mellom barnets emosjonelle tilknytning til foreldrene og barnets uttalte mening ville kunne ha ført til en annen forståelse av barnet.

Videre i vurderingen står det; «*A går i 3. klasse, han har ingen forutsetninger for å vurdere hva det på sikt vil innebære for ham fortsatt å leve i den omsorgssituasjonen han lever under i dag. (...)*» (Vedtak 4). Det kan se ut til at det her gjøres en direkte kobling mellom barnets alder og hans modenhet og kompetanse. Det begrunnes ikke på hvilken måte barnet ikke ser konsekvensene av å leve i omsorgssituasjonen, og det kan oppfattes som at en tredjeklassing forstås som umoden og for lite kompetent i forhold til spørsmålet ut fra alder alene. Modenhet forstås generelt gjerne som barnets evne til å forstå konsekvensene av en situasjon, og utdraget kan således forstås som en representasjon av modenhetsdiskursen. Et umodent barn som mangler innsikt i konsekvensene av sin egen omsorgssituasjon kan støtte opp under forståelsen av barnet som uskyldig. Dermed vil barnets mening heller ikke tillegges avgjørende vekt i nemndas vurdering og beslutning.

I vedtaket fremmes en annen forståelse fra barnets mor; «*(...) A skal høres, og hans ønske er å bli boende under mors omsorg.*» (Vedtak 4). Frasen «*skal høres*» viser til barnets rettighet, og tilbyr barnet en subjektposisjon som kompetent rettighetshaver. Subjektposisjonen som kompetent rettighetshaver muliggjør i større grad vektlegging av barnets stemme. Det foregår en diskursiv kamp mellom forståelsene av barnet som kompetent rettighetshaver og barnet som uskyldig i nemndsvedtaket. Det er nemnda, som i kraft av sin avgjørelsesmyndighet, gir hegemoni til forståelsen av barnet som uskyldig, noe som resulterer i at barnets mening ikke tillegges avgjørende vekt i avgjørelsen.

I sak nummer fem argumenteres det på en lignende måte; «*(barn) er svært glad i far, og har naturlig nok uttrykt at han vil fortsette å bo sammen med ham. (...)*» (Vedtak 5). Frasen «*naturlig nok*» underkjenner også her barnets mening og får meningen til å virke lite gjennomtenkt.

Omtalen av barnets mening står her i kontrast til farens forståelse av barnet; «*(...) Far vet at (barn) er ekstremt tydelig på at han vil bo hos far. (...)*» (Vedtak 5). Frasen «*ekstremt tydelig på*» gir barnets mening tyngde. Å være «*ekstremt tydelig*» gir barnets mening gyldighet og sammenfaller med en forståelse av at barnet er kompetent. De ulike diskursive forståelsene,

av barnet som uskyldig og kompetent, synes å stå imot hverandre i den diskursive kampen om hvordan barnet skal forstås. Men som det kommer frem i utdraget hentet fra nemndas vurdering oppnår forståelsen av barnet som uskyldig og mindre kompetent hegemoni siden det er denne forståelsen nemnda vektlegger.

Når nemnda underkjenner barnas meninger, fremstår barna i det jeg har kalt en uskyldsdiskurs. Nemnda kan se bort fra barnas uttalelser fordi de faglige argumentene får barnas meninger til å virke lite gjennomtenkte. Verken barnet eller foreldrene «kommer til ordet» i de fremstillingene der nemndas vurderinger og barnets meninger er motstridende.

Det troverdige barnet

I flere saker kan det se ut til at barna forstås som personer som burde tas på alvor og lyttes til. I sak nummer seks står det følgende om en seksåring;

(...) Gutten har vært liten i dette, men han har nylig kommet med uttalelser til barnevernet om at pappa er sint. Han forteller at far blir et monster og at han skal drepe han. Han roper slutt og gjemmer seg på rommet sitt. Kommunen tenker at barnets uttalelser må tas på alvor. (Vedtak 6)

Påstanden om at barnets uttalelser «må tas på alvor» legitimerer barnets utsagn og tilbyr barnet en subjektposisjon som pålitelig. Når barnet forstås som pålitelig åpner det for muligheten til å lytte til og vektlegge barnets uttalelser.

Farens anførsel kan vitne om en annen forståelse av barnet;

Bror sine uttalelser er dels fantasi, med uttalelse om robot og 17 bukser. En skjønner at det skaper bekymring, men det er ikke sannsynliggjort at det er ytt vold. Når det gjelder belting, så skyldes det at barna har sett en fyr slå sammen et belte på TikTok. (Vedtak 6)

Gjennom å blande inn fantasi og TikTok i forbindelse med uttalelser om robot, et høyt antall bukser og «belting» (slag med belte) fremstilles barnet som å blande fantasi og virkelighet. Brorens uttalelse går ut på at han skal ha hatt på seg shorts og 17 bukser når en robot slår han med belte og at faren smiler når roboten slår (Vedtak 6). Å ha på seg et så høyt antall

bukser virker usannsynlig og ved innblandingen av roboten fremstår uttalelsen som lite troverdig i seg selv. Sammenkoblingen mellom brorens uttalelse og forklaringen om at barna har sett en fyr slå sammen et belte på TikTok underbygger usannsynligheten for at situasjonen har forekommet og støtter oppunder en forståelse av at barna blander fantasi og virkelighet.

Når barnas uttalelser fremstilles som fantasi skapes et bilde av barna som upålitelige. Fremstillingen kommer faren til gode siden barnas uttalelser antyder at far har utsatt barna for vold, mens en konsekvens av forståelsen kan være at barnas uttalelser underkjennes eller gis liten innflytelse på avgjørelsen.

Som et alternativ til denne forståelsen av uttalelsene kan brorens forklaring forstås med at han husker å ha kledd på seg ekstra med klær for å beskytte seg selv mot farens slag med belte, og at faren fremsto som en robot og ikke som seg selv da han slo gutten. Antallet bukser kan virke ulogisk og det kan forstås usannsynlig at broren skulle fremstille faren som en robot. Men forklaringen kan være en reell beskrivelse av barnets opplevelse, selv om denne ikke samsvarer med virkeligheten. At fremstillingen virker usannsynlig medfører dermed ikke nødvendigvis at hele brorens forklaring må forkastes eller forstås som fantasi.

Den diskursive kampen mellom forståelsene avgjøres av nemnda;

Gutten er gitt anledning til å uttale seg gjennom talsperson og han har gitt uttrykk for at han ønsker å bo sammen med sin bror på (barnevernsenter). Det tas med i nemndas betraktninger at han ikke uttrykker noe ønske om å bo hjemme. Det legges allikevel begrenset vekt på hans utsagn, sett hen til hans unge alder, modenhet og evne til å se betydningen av spørsmålet. En institusjonsplassering anses ikke å være til hans beste ut i fra hans behov og hans alder, så hans ønske om å bo ved (barnevernsenter) kan derfor ikke tillegges avgjørende vekt (Vedtak 6)

Barnets mening og ønske om ikke å bo hjemme tas i betraktning, mens forståelsen av barnet som upålitelig ikke refereres konkret i avgjørelsen. Det påpekes at barnet ikke anses som modent nok til at hans ønske om plasseringssted følges, men hva som begrunner denne modenhetsvurderingen er ubegrunnet og for meg uvisst. Barnets beste fremheves som det

tyngste argumentet, og vektingen av barnets mening synes å avgjøres på bakgrunn av at barnets ønske om å bo på barnevernsinstitusjon ikke samsvarer med barnets beste.

I sak nummer en er en syvårings uttalelser utgangspunkt for en av nemndas vurderinger;

Mors fungering og funksjonstap har konsekvenser for A. A selv mener at mor tar seg av far og ikke henne. Bekymringsmeldingen som støtter As syn finner vi i meldinger fra naboer som ser at A er mye overlatt til seg selv i hverdagen. Når mor og far til tross for dette mener å ha 24/7 tilsyn med datteren stemmer ikke dette (Vedtak 1)

At nemnda fremhever og tar utgangspunkt i barnets uttalelser i stedet for bekymringsmeldingene viser at de tar barnet på alvor. Når sammenfallende uttalelser og bekymringsmeldinger kobles sammen forsterker disse hverandres legitimitet. Det kan tenkes at forståelsen av barnet som troverdig forsterkes når barnets uttalelser får legitimitet og støtte fra andre hold.

I siste setning vurderes foreldrenes påstand om at de har hatt fullt tilsyn med barnet. Her stilles foreldrenes uttalelse opp mot barnets og bekymringsmeldingenes beskrivelse av forholdene i hjemmet. Nemnda forkaster foreldrenes uttalelse med det samme, og deres ordvalg i forkastelsen, «(...) stemmer ikke dette», viser en forståelse av foreldrene som upålitelige. Forståelsen av foreldrene står i kontrast til forståelsen av barnet som troverdig.

Fremstillingen av barnet som troverdig og en person som burde lyttes til fører til at barnets mening vektlegges. Det kan se ut til å foregå en diskursiv kamp om forståelsen av barnet. Foreldrene fremmer nemlig forståelser av barnet som umodent. I fars anførsler står det;

Det foreligger usikkerhet med hensyn til hvor hun skal bo fast, og hvor hun eventuelt skal bo i påvente av fast bosted. Far tror at barnet fortsatt tror hun mer eller mindre er på ferie. Hun visste ikke hvilke alternativer hun hadde da hun snakket med talsperson. Hva ville hun valgt dersom alternativene var presentert for henne? (...)
(Vedtak 1)

Ordet «ferie» skaper en stor kontrast, fordi det å være på ferie innebærer en avslappet og hyggelig atmosfære og tilværelse som står i motsetning til alvorlighetsgraden i en omsorgsovertakelsessak som føres for nemnda. Beskrivelsen antyder at barnet ikke forstår

alvorlighetsgraden og konsekvensene av saken når barnet gis en subjektposisjon som umodent.

Når det videre framheves at barnet ikke visste om mulige alternativer i samtalen med talspersonen og det stilles spørsmål ved hva barnets valg hadde vært om det hadde fått presentert alternativer på forhånd, sås det tvil om barnets uttalelser. Også moren legger vekt på alternative forklaringer til at jenta ikke vil hjem;

As uttalelse til talsperson er utfordrende. Hun vil ikke hjem. Uttalelsen må leses i lys av hva fostermor har fortalt, hvilket hus hun bor i, at A leker og går godt overens med fostermors sønn, ei fostermor som har bedre forutsetninger for å være tilgjengelig, som har det bedre materielt og et barn som er sammen med venner. Det at A ikke vil hjem er ikke nødvendigvis begrunnet i svak tilknytning. (Vedtak 1)

Fostermors bedre forutsetninger trekkes frem, og barnet fremstilles som en som prioriterer materielle goder ovenfor relasjonelle bånd. Med utgangspunkt i dette forstås barnet å være umodent, siden barnet ved denne vektleggingen ikke virker å forstå de langsiktige konsekvensene av en eventuell omsorgsovertakelse.

Nemnda velger å legge liten vekt på foreldrenes anførsler. Her er det forståelsen av barnet som troverdig som trumfer andre mulige grunner til at barnet vil bli boende i fosterhjemmet. Nemndas forståelse av omsorgssituasjonen synes å samsvare med barnets uttalelser. At barnets mening samsvarer med nemndas forståelse, vil kunne gi nemndas avgjørelse større legitimitet og nemnda kan dermed forstås å tjene på barnets utsagn.

I denne saken begrunner nemnda vektleggingen av barnets mening med modenhet;

Slik situasjonen vurderes i dag, vil A ikke flytte tilbake til foreldrene. Nemnda har vektlagt barnets syn. Standpunktet er begrunnet i to forhold som vurderes som særdeles modent av en 7-åring. Hun har registrert at mor kun tar seg av far og at far ikke fungerer på grunn av det hun kaller for medisinerer. (Vedtak 1)

Vurderingen av barnet som «særdeles modent» kan bygge på en utviklingspsykologisk forståelse om at barnets innsikt i omsorgssituasjonen overgår forventningene som stilles ut fra hennes alder. Barnets innsikt i omsorgssituasjonen underbygger hennes ønske om flyttes

ut av hjemmet. På bakgrunn av dette kan barnet oppfattes å forstå hva som er hennes eget beste i situasjonen og dermed forstås som et troverdig barn.

Det umodne barnet

I flere saker hvor modenhet omtales mangler det utdypninger av hva som menes med begrepet. Dette gjelder sak tre hvor det står følgende om vurderingen av en niåring;

I vurderingen av omsorgsovertakelse er nødvendig og den beste løsningen for A, er det naturlig å ta utgangspunkt i A sin egen mening. A sa i barnesamtalen i nemnda at hun ønsker å bo hos far så lenge mor ikke er et aktuelt alternativ. A framstod som moden for alderen. (...) (Vedtak 3)

Barnets modenhet påpekes, uten at det utdypes hvorfor barnet forstås å være modent eller hva et modent barn er. Ut fra en helhetlig forståelse kan det tenkes at modenhet i denne saken innebærer at barnet bør lyttes til. Første setning viser til at det er naturlig å ta utgangspunkt i barnets mening i vurderingen, noe som kan samsvare med en rettighetsforståelse som baserer seg på en forståelse av at barn er kompetente.

I sak nummer to og seks fremheves barnas modenhet som en av flere faktorer som begrunner at barnets mening ikke får avgjørende betydning i avgjørelsen;

(...) Fylkesnemnda vurderer at barnas forståelse og modenhet og alder, sett opp mot deres fungering, skjevutvikling og behov, tilsier at deres uttalelser og mening ikke kan få avgjørende betydning for sakens utfall. (...) (Vedtak 2)

(...) Det legges allikevel begrenset vekt på hans utsagn, sett hen til hans unge alder, modenhet og evne til å se betydningen av spørsmålet. En institusjonsplassering anses ikke å være til hans beste ut i fra hans behov og hans alder, så hans ønske om å bo ved (barnevernsenter) kan derfor ikke tillegges avgjørende vekt (Vedtak 6)

Heller ikke i disse sakene defineres *modenhet*, selv om begrepet brukes som begrunnelse for avgjørelsen om ikke å tillegge barnas mening avgjørende vekt. Siden begrepet begrunner at barnas mening ikke tillegges avgjørende vekt, oppfatter jeg at barna forstås som umodne i forhold til spørsmålet. Konsekvensen av å forstås som moden eller umoden synes dermed å være klar; et modent barn bør lyttes til, mens et umodent barn ikke kan lyttes til i like stor

grad. Denne forståelsen ser ut til å være en representasjon som går på tvers av de ulike diskursene om barn. Dette fordi alle de diskursive forståelsene i denne oppgaven synes å trekke på modenhetsbegrepet og forstå modne barn på ovennevnte måte.

Konsekvensen av modenhetsvurderinger er stor for barnet; enten vil det få innflytelse på avgjørelsen eller ikke. Det ligger makt i modenhetsvurderingen, og det er dermed problematisk at begrepet tas for gitt i nemndsvedtakene. Som leser undrer jeg meg over om nemndas forståelse har hold når de ikke har gitt mer konkrete begrunnelser for sine vurderinger. Begrunnelser sørger for transparens og innsikt, og når disse mangler kan det føre til svekket tillit til avgjørelsesorganet.

I to av nemndsvedtakene er barnets modenhet direkte koblet til barnets alder. I begge tekstene er påstanden ubegrunnet og forståelsen synes å være tatt for gitt. I sak syv står det at; «(...) A er bare 7 år, og hans mening kan derfor ikke tillegges avgjørende vekt (...)» (Vedtak 7). Her begrunnes vektleggingen av barnets mening kun med barnets alder. Barnets modenhet omtales ikke konkret, noe som kan være problematisk siden det i lovverket framheves at barnets situasjon skal vurderes ut fra både alder og modenhet.

Kompetanse og modenhet kan ikke generelt kobles direkte til alder. Men i den regjerende barndomsdiskursen, som har bakgrunn i utviklingspsykologi, er det en oppfatning av at kompetanse øker med alder. Innen den utviklingspsykologiske tankegangen vektlegger en at barn må nå en viss alder, modenhet og moral før de kan treffe rasjonelle beslutninger (Sagberg, 2003, s. 106). Alder er altså en biologisk faktor som det er konstruert sosial betydning til i form av at ulik kompetanse knyttes til ulike aldre (James & Prout, 1997, s. 236). Den utviklingspsykologiske barndomsdiskursen gir oss forventninger om hvilke kunnskaper og kompetanser barn på ulike alderstrinn har, men alle barn vil ikke passe inn i de gitte alderskategoriene.

Siden det redegjøres for at barnets mening ikke kan tillegges avgjørende vekt, og det ikke fremkommer hvordan barnets mening ellers er vektlagt, virker det som at teksten fremmer en forståelse av barnet som umodent og dermed lite kompetent i omsorgsspørsmålet, begrunnet i barnets unge alder alene. Selv om begrepet *modenhet* ikke omtales i teksten, ser det ut til at en standardisert modenhetsvurdering, som forstår alder og modenhet å være direkte sammenkoblet, kan ha funnet sted.

Også i avgjørelsen om plasseringssted i sak seks, hvor barnets unge alder er eneste begrunnelse for vektleggingen av barnets mening, kan det se ut til å tas for gitt at barnets alder samsvarer med dets modenhet;

Han har erfaring med å bo plassert utenfor hjemmet etter tiden hos besøksfamilien. Han ønsket å bo sammen med sin eldre bror på institusjon, hvis han fikk velge. Han er imidlertid ung og det kan ikke legges mye vekt på det han sier om dette valget.

(Vedtak 6)

Det ligger mye makt i fremstillingen av at alder er avgjørende for modenhet. For når sammenhengen tas for gitt, begrenses muligheten til å foreta individuelle vurderinger av barns modenhet. Barnas innflytelse begrenses, og tekstene bidrar til å opprettholde maktforholdene hvor voksne kan definere barn, deres meninger og hva som er deres beste, nærmest upåvirket av barnet selv, frem til barnet når en alder hvor samfunnet oppfatter dem som modne.

Modenhetsbegrepet går igjen i nemndsvedtakene, men siden vurderingene av barnas modenhet sjeldent begrunnes og det mangler begrunnelser for hvordan barnas modenhet direkte påvirker vektleggingen av barnas meninger i sakene, virker ikke begrepet å bidra til noen klarhet i hvordan barns stemmer vektlegges i fylkesnemndssaker. Dermed mister begrepet deler av sin mening og kraft, ettersom *modenhet* er ett av begrepene lovverket pålegger nemnda å vekte barnets mening ut ifra (Barnevernloven, 1992, §1-6).

Barnets beste

I tre saker forstås barna som umodne på bakgrunn av at de har meninger som skiller seg fra nemndas forståelse av barnas beste;

(...) Det tas med i nemndas betraktninger at han ikke uttrykker noe ønske om å bo hjemme. Det legges allikevel begrenset vekt på hans utsagn, sett hen til hans unge alder, modenhet og evne til å se betydningen av spørsmålet. En institusjonsplassering anses ikke å være til hans beste ut ifra hans behov og hans alder, så hans ønske om å bo ved (barnevernsenter) kan derfor ikke tillegges avgjørende vekt (Vedtak 6)

På bakgrunn av at nemnda tar i betraktning barnets uttalelse om ikke å ville bo hos foreldrene, kan det se ut til at seksåringen forstås å være noe moden i omsorgsspørsmålet. I

plasseringsspørsmålet får barnets mening mindre vekt, med bakgrunn i nemndas forståelse av at barnets mening ikke samsvarer med dets beste. Det kan se ut til at barnet oppfattes som umodent fordi det ikke virker å forstå betydningen av å flytte på barnevernsenter.

Modenhet er en karakteristikk som er forbundet med hvor tilregnelig en person er. Tilregnelighet assosieres gjerne med strafferettslig tilregnelighet, som avgjør hvorvidt en kan stå til ansvar for handlingene sine i strafferettslig forstand (Straffeloven, 2005, §20). Begrepet kan forstås å ha overføringsverdi, ettersom umodne barn virker å oppfattes som uansvarlige for sine meninger og for å være i behov av beskyttelse mot disse, på bakgrunn av at de forstås å ha manglende innsikt i konsekvenser og dermed også hva som er til deres beste.

I ovenstående utdrag begrunnes barnets behov i forståelsen av barnets beste, og det skapes dermed et inntrykk av at barnet ikke har innsikt i egne behov. Begrunnelsen synes å underbygge forståelsen av barnet som umodent, og som en person hvis mening ikke kan vektlegges i særlig grad, grunnet dets manglende innsikt og forståelse.

I sak syv finnes en lignende fremstilling i kommunens anførsler; *«(...) A er bare 7 år, og hans mening kan derfor ikke tillegges avgjørende vekt. Omsorgsovertakelse anføres samlet sett å være til barnets beste, jf. bvl. §4-1»* (Vedtak 7). I første setning fremmes en forståelse av at barnet er umodent begrunnet i dets alder, og at barnets mening derfor ikke kan gis avgjørende vekt. Her fremstilles barnet som en person som ikke vet sitt eget beste. Barnet mangler innsikt i egne behov, og setningen underbygger dermed forståelsen av barnet som umodent og vurderingen av at barnets mening må vike for å tilfredsstille hensynet til barnets beste.

Senere i nemndsvedtaket, i farens anførsler, fremstilles en alternativ forståelse av barnet, nemlig en påstand om at barnet er tydelig. Farens beskrivelse av barnets; *«(...) sterke reaksjon da han fikk beskjed om at det bare var broren som skulle få komme hjem, noe som fremsto urettferdig og helt uforståelig for han (...)*» understreker tydeligheten i barnets mening om å ville bo hos faren (Vedtak 7). Ambivalens og utydelighet er tidligere trukket frem som tegn på umodenhet. Tydelighet kan derimot forbindes med å være kompetent.

Barnet gis ulike subjektposisjoner av de ulike partene, og forståelsen som legges til grunn vil påvirke barnets deltakelsesmuligheter; et umodent barn, med manglende innsikt i egne

behov, eget beste og egne meninger vil trolig tillegges liten vekt, mens et tydelig og kompetent barns meninger trolig vil tillegges større vekt i en avgjørelse.

Også i sak fem belyses barnets manglende innsikt i rekkevidden av konsekvenser;

Nemnda finner det videre bekymringsfullt at far har hatt mye fravær fra hjemmet, og etterlatt (barn) alene. Gutten selv har gitt uttrykk for at dette har skjedd ved en rekke anledninger, uten at han har sagt at dette har vært problematisk. (...) (Vedtak 5)

Gjennom å påpeke at barnet ikke har gitt uttrykk for at farens fravær har vært problematisk, fremstilles barnet som å ha manglende innsikt i konsekvensene av og alvoret i situasjonen. Modenhet forstås gjerne som barnets evne til å forstå konsekvensene av en situasjon, og den manglende innsikten skaper en forståelse av barnet som umodent.

Om barnets mening og beste står det at;

(...) (barn) fastholder at han vil bo hos far. Han er 10 år gammel, og forstår nok ikke fars fungering. Guttens behov tilsier en annen omsorgsbasis enn hos far, og kommunen vurderer at omsorgsovertakelse er nødvendig og til guttens beste. Det forhold at hans storebror nå er uten omsorg, sier noe om fars omsorgsevne. (Vedtak 5)

Når barnets behov for en ny omsorgsbasis trekkes frem viser det til en forståelse av at barnet er sårbart og i behov av beskyttelse mot omsorgssituasjonen hos faren. Frasen «forstår nok ikke» indikerer at barnet ikke ser konsekvensene av omsorgssituasjonen og farens fungering, noe som er med på å fremstille barnet som umodent. Påpekningen av at barnets behov og beste tilsier et annet utfall enn barnets ønske, underbygger forståelsen av barnet som umodent i forståelse av egen sak og sitt eget beste.

I disse utdragene blir påstandene at barnas beste er noe annet enn det barna forstår som sitt beste. Tekstene åpner i liten grad opp for ulike forståelser av hva som er barnas beste.

Dermed underkjennes barnas meninger. Den diskursive forståelsen gagnar kommunen og nemnda, fordi underkjenning av barnas meninger medfører at de i liten grad behøver å ta hensyn til barnas meninger. Dette fordi en umoden person sin mening vil oppfattes å ikke kunne tillegges vekt i særlig stor grad. Som konsekvens av at barna forstås som umodne begrenses deres innflytelse sterkt. Når barna forstås som umodne, forstås de samtidig som

mindre tilregnelige i spørsmålene, og for å være i behov av beskyttelse mot sine egne meninger.

Kapittel 7: Oppsummerende drøfting

Medvirkning i teori og praksis

Med bakgrunn i mine funn kan det se ut til at det i flere fylkesnemndssaker er en kontrast mellom barns rett til deltakelse og medvirkning i teori og praksis. Empirien i denne masteroppgaven viser at barnas behov for beskyttelse overordnes barnas egne uttalelser. Jeg finner at barna forstås som sårbare, ambivalente, uskyldige og umodne, og det sår tvil om deres kompetanse til å uttale seg.

Som en motsats til dette bygger den teoretiske, juridiske forståelsen av barns rett til å bli hørt på en forståelse av at barn er kompetente på egen situasjon og til å uttale seg. Sistnevnte perspektiv kan skimtes i noen av nemndsvedtakene, hvor barna tas på alvor og lyttes til. Men dette perspektivet vies mindre plass generelt, og i hovedsak ved at nemnda påpeker barns rett til å bli hørt og til å medvirke, før de går inn på den konkrete vurderingen av vektleggingen av barnas mening i den aktuelle saken. De motsetningsfylte perspektivene på barn gir ulike innganger til vektingen av barnas meninger.

Fortolkning

Det meste av plassen som vies til barnets mening tar for seg partenes og beslutningstakernes vurderinger og fortolkninger av barnas meninger. Det vises gjerne kort til barnets konkrete mening, før meningen i de neste setningene eller avsnittene vurderes og tolkes. Fortolkninger og vurderinger blir utgangspunkt for vektingen av barnets mening i avgjørelsen.

Barnevernutvalget er bekymret for rettssikkerheten til barn som ikke kan bo hjemme og har foreslått å opprette en barnerepresentantordning (Rød, 2023). Barnerepresentanten skal være uavhengig og følge barnet fra det foreslås at barnet flyttes hjemmefra, gjennom hele saksprosessen og etter at det har flyttet i fosterhjem eller på institusjon. Om forslaget påpeker Marit Skivenes viktigheten av at barnerepresentanten er en uavhengig instans som

kun er barnets og som ikke har noen forpliktelse til noen andre (Rød, 2023). Ordningen skal styrke barns rettssikkerhet, men jeg stiller spørsmål ved om utvalget har tatt til betraktning at også en uavhengig representant vil tolke barnets mening. Uavhengig av metoden som benyttes for å sikre at barn blir hørt vil fortolkning og vurdering av barns mening finne sted. Og alle tolkninger og vurderinger vil være forankret i teoretiske forståelser av barn og barndom.

Forståelser av ambivalens

I flere vurderinger av barnas meninger forstås ambivalens som et tegn på at noe er galt. Ambivalens oppfattes som en motsats til genuine meninger. På bakgrunn av dette ser det ut til at barnas meninger får liten vekt og innflytelse i avgjørelsene. Det er interessant at ambivalens forstås som noe negativt og unaturlig ved vurderinger av vektleggingen av barns mening i nemndssaker, når tvetydighet samtidig forstås å være et kjennetegn ved barn generelt. Hvor ofte har en vel ikke hørt om barns vansker med å bestemme seg for hva de vil ha i lekebutikken? I valget mellom utallige ting, ombestemmer barnet seg gjerne mange ganger på kort tid, og vil ofte være i behov av voksenes hjelp til å bestemme seg.

Når jeg tolker nemndsvedtakene slik at ambivalens ser ut til å utfordre forståelsen av at barnas meninger er genuine, kan det se ut til at det eksisterer et urealistisk bilde av barns forutsetninger, som direkte påvirker barnas medvirkning gjennom vektleggingen av deres meninger. Mine funn tyder på at kun barn som er konstante i sine meninger er genuine og troverdige.

Ulike hensyn og ulike forståelser

Nemndsvedtakene gir innsikt i den diskursive ordenen om barn ved at flere barndomsforståelser fremtrer. Forståelsene av barn som både sårbare og kompetente aktører, som begge presenteres og forenes i barnekonvensjonen, er å skimte i vurderingene av hvordan barnas meninger skal vektlegges. Men forståelsen av barn som særlig sårbare og i behov av beskyttelse vies større plass enn kompetansediskursen.

At forståelsen av barn som sårbare vies større plass enn forståelsen av barn som kompetente, kan ses i sammenheng med at andre hensyn er i konflikt med barnets rett til deltakelse og medvirkning. I situasjoner hvor andre hensyn, som for eksempel barnets beskyttelsesbehov, vurderes som viktigere enn barnets ønsker og meninger, vil barnets rett til å uttale seg underordnes hensynet til beskyttelse (Vindegg, 2011, s. 171). Samtidig vil forståelsen av barnet som en kompetent aktør underordnes forståelsen av at barnet er sårbart og i behov av beskyttelse mot omsorgssituasjonen og sine egne meninger.

Mine funn viser at hensynet til barnets beste fremheves som begrunnelse for vektingen av barnets mening. Vurderingen av hva som er til barnets beste kan både samsvare med eller være i strid med barnets mening. I saker hvor barnets beste vurderes å være ulik barnets mening, må barnets mening vike, siden barnets beste er et avgjørende hensyn ved avgjørelser om tiltak etter barnevernloven (Barnevernloven, 1992, §4-1). Argumentasjonen om de ulike hensynene utspiller seg ved at barn som forstås å mangle innsikt i sitt eget beste oppfattes som umodne. Dette ser ut til å grunngi at deres meninger tillegges begrenset vekt i avgjørelsen.

Barn er under utvikling. Hjernen er ikke ferdig utviklet før ved 25 års alder og evnen til konsekvenstenkning befinner seg i den delen av hjernen som utvikler seg sist (Nordengen, 2016, s. 28; Tran, 2022). Å forvente at barn har innsikt i de langsiktige konsekvensene av å forbli i omsorgssituasjonen sin kan dermed oppleves som en urealistisk forventning å stille.

Det tvetydige modenhetsbegrepet

Som påpekt i de innledende kapitlene i oppgaven er *modenhet* et av flere vurderingspunkter som trekkes frem i avgjørelser om hvorvidt barn skal få medvirke i egen sak (Ormstad et al., 2020, s. 38). Men begrepet *modenhet* gis sjelden et konkret innhold. Det mangler begrunnelser for hvordan barns modenhet direkte påvirker vektingen av barnas meninger i sakene.

Begrepet *modenhet* er problematisk. Begrepet er juridisk forankret, men ikke tydelig juridisk definert. Begrepet *moden* kan skape et mangfold av assosiasjoner, for eksempel til frukt som er *klar* til å spises og vin som er *vellagret*. Videre assosieres begrepet gjerne med å være *erfaren*, *voksen*, *uavhengig*, *ferdig* og *myndig* (Synonymordboka, u.å.). Begrepet har ingen

entydig definisjon innen barnevernfeltet, men kan forstås å skulle kompensere for det tradisjonelle utviklingsperspektivet, der barns utvikling kobles direkte til barnets alder, uten å ta hensyn til individuelle forskjeller.

En juridisk definisjon av *modenhet* er vanskelig å finne, men FNs barnekomité har definert *modenhet* som «*evnen til å forstå og vurdere konsekvensene av det spørsmålet handler om og å uttrykke sine synspunkter på en rimelig og uavhengig måte*» (Høstmælingen og Kjørholt, 2016, s. 118). Ut fra denne definisjonen kan modenhetsvurderingen se ut til å handle om hvorvidt barnet har forståelse for og innsikt til å vurdere konsekvensene av sin situasjon.

Kun i ett vedtak i utvalget (vedtak 1), hvor barnet oppfattes som «*særdeles modent*», utdypes det hva som forstås å være et modent barn. Begrepet *modenhet* går igjen i de fleste nemndsvedtakene, men utdypes sjelden. Begrepet er naturalisert, ved at det anses som en selvfølgelig faktor en tar utgangspunkt i ved vektleggingen av barnets mening, selv om innholdet i begrepet er uklart.

Modenhetsvurderinger av barn forutsetter skjønn og dømmekraft. Barnevernutvalget mener at de vide skjønnsmessige fullmaktene som gis beslutningstakere i vurderingen av hva som er til *barnets beste* etter den nye barnevernsloven §1-3, er et rettssikkerhetsproblem fordi de kan føre til ulikebehandling ved at det påvirker hvordan prinsippet skal vektes mot andre rettigheter og interesser (NOU 2023:7, s. 160). Utfordringen ligger i at det i stor grad blir opp til den enkelte beslutningstakerens skjønn og dømmekraft å definere hva som er til barnets beste (NOU 2023:7, s. 160).

Modenhetsvurderingen kan, i lys av at begrepet er lite definert, på samme måte kritiseres for å overlate et så stort rom for skjønn til beslutningstakerne at urettmessig ulikebehandling kan forekomme. Dette fordi ulike beslutningstakere vil kunne vurdere et barns modenhet ulikt, noe som kan resultere i at barnets mening vektes ulikt. Ulikebehandling, forstått som at individuelle forskjeller i barnets innsikt og modenhet skal hensyntas og få betydning for vektleggingen av barnas meninger, er et ideal i barnevernsavgjørelser. Samtidig oppfattes urettmessig ulikebehandling som et rettssikkerhetsproblem fordi det ikke foreligger et relevant grunnlag for ulikebehandlingen.

Med bakgrunn i dette kan en stille spørsmål ved om modenhetsbegrepet i seg selv er et rettssikkerhetsproblem? Begrepets utydelige meningsinnhold gir stort rom for skjønn. Jeg undrer meg over hvorfor begrepet *modenhet* er tatt inn i loven som et vurderingskriterie ved vektingen av barnets mening i barnevernssaker, uten å defineres tydelig.

Erfaren, voksen, uavhengig og myndig er flere av begrepene som *modenhet* assosieres med (Synonymordboka, u.å.). Ingen av disse begrepene assosieres med å være barn. Når lovverket stiller krav til at barn må ha egenskaper som forbindes med voksne for å få innflytelse i viktige spørsmål i eget liv, får dette meg til å lure på om det er mulig for barn å forstås som *modne* og om dette er en egenskap samfunnet forventer at barn skal ha på lik linje med voksne?

Ulike oppfatninger om barn og modenhet har eksistert gjennom tidene. På 1300-tallet ble barn utover spe- og småbarnsalderen oppfattet som miniatyrer av voksne som deltok i samfunnet på lik linje med dem (James & Prout, 1997, s. 16). I dag er det ingen vestlige land som anser så små barn som voksne. I dag er myndighetsalderen i Norge 18 år, men barndommen forstås gjerne å strekke seg enda lengre enn dette.

I dag mener mange at en først anses som voksen når en har etablert seg med egen bolig og inntekt. Ut fra denne forståelsen kan barndom defineres som avhengighet (Qvortrup, 1994, s. 70). Endringer i de lovforankrede aldersgrensene for ettervern i barnevernet er et uttrykk for dette. Fra 2021 ble den øvre aldersgrensen for ettervern hevet fra 23 til 25 år, med det formål å gjøre overgangen til voksenlivet lettere (Prop. 84 L (2019-2020), s. 12; Prop. 133 L (2020-2021), s. 551). Det ble argumentert med at økningen i aldersgrensen vil føre til at unge i barnevernet vil få et tilbud som er likere det de fleste unge i Norge får av sine foreldre (Prop. 84 L (2019-2020), s. 13). Om *modenhet* forbindes med å være *voksen* og *uavhengig* kan det ut fra en nyere barndomsforståelse se ut til at modenhet for de fleste først oppnås i tjueårene. Hvordan kan det da ha seg at det stilles forventninger til langt yngre barns modenhet i barnevernssaker?

I flere av sakene i utvalget ser det ut til at barns *umodenhet* forstås med utgangspunkt i barnas alder alene. Jeg stiller spørsmål ved om en sammenkobling mellom alder og modenhet er fornuftig. Hjernen er først ferdig utviklet ved 25 års alder, og en kan dermed stille seg spørsmålet om barn kan forstås som modne på tross av biologisk umodenhet (Tran,

2022). De relevante spørsmålene er kanskje i stedet om barn er *modne nok* i forhold til spørsmålet eller *modne i forhold til alderen*?

I nemndssakene synes meningene til et *modent* eller innsiktsfullt barn å tillegges større vekt enn meningene til et barn som forstås å mangle innsikt. Hvorvidt det er riktig å stille krav til at barn skal ha innsikt i konsekvenser av egen omsorgssituasjon eller ei, er et spørsmål det er vanskelig å svare på. Men i dagens barnevern er det tydelig at det stilles forventinger til barns modenhet, ettersom *modenhet* synes å være det viktigste hensynet ved vurderingen av hvilken vekt barnets mening skal få i fylkesnemndssaker om barnas omsorgssituasjon.

Språkets makt

Redegjørelsen av funnene viser hvordan språket kan farge forståelsen og få barnas meninger til å fremstå på spesielle måter. Når frasen «*naturlig nok*» brukes i sak fem til å forklare barnets ønske om å bo hos faren, rett etter at det påstås at barnet er glad i faren, så fremstår barnets mening som selvfølgelig og lite gjennomtenkt (Vedtak 5). Det fremmes en forståelse av at ethvert barn som er glad i sine foreldre vil ytre et ønske om å bo sammen med foreldrene. Barnets mening underkjennes fordi det påvirkes av foreldrene. På denne måten skapes en forståelse av at barnet er uskyldig og sårbart. Alternativt kunne en forstått barnets mening som gjennomtenkt.

Det er mye makt i språk, og ordene som brukes i nemndsvedtakene vil kunne ha stor betydning for hvordan barna forstås og hvordan deres meninger vektlegges. I beslutninger om omsorgsovertakelse etter bvl. §4-12a, hvor vilkårene for inngripen er skjønnsmessig angitt, er det særdeles viktig å være bevisst språkets makt (Barnevernloven, 1992). Dette fordi det meste kan forstås på flere måter, og ordene en bruker kan påvirke hva som oppfattes, forstås og besluttes.

Gjennom analysen oppdaget jeg at mange ord og begreper ikke er definert eller utdypet i nemndsvedtakene. Ord som *modenhet*, *behov*, *fungering* og *skjevutvikling* er brukt som begrunnelse for vektingen av barnas meninger i flere saker, men det er ikke konkret redegjort for innholdet i begrepene. Begrepenes betydning tas for gitt. Innen diskursteorien forstås objektivitet å være et resultat av makt (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 49). At begrepene fremstår som selvfølgelige er ut fra en diskursteoretisk forståelse et resultat av at

begrepene har fått hegemoni, noe som samtidig utelukker alternative begrepers forståtte relevans (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 49).

At begreper som *modenhet*, *behov*, *fungering* og *skjevutvikling* forstås å være selvfølgelige vurderingspunkter når barns meninger skal vektes er altså et resultat av makt, hegemoni og objektivitet. Andre vurderingspunkter kunne vært ansett som relevante, og begrepene kunne vært forstått på andre måter. Alternative forståelser av begrepers innhold og relevans kan tenkes å ville gi barnets mening en annen vekt.

Mangelfulle begrunnelser

Begrunnelsene for vektleggingen av barnas meninger er mangelfulle i deler av datautvalget. Det gjelder særlig de sakene hvor barnas mening tillegges begrenset vekt. I flere saker brukes uklare begreper som *barnets beste*, *modenhet*, *forståelse*, *fungering*, *behov* og *evnen til å se betydningen av spørsmålet*, uten at begrepene utdypes eller kobles direkte til saksforholdet.

I sak seks synes begrepet *modenhet* å vise til barnets «*evne til å se betydningen av spørsmålet*», som utdypes med barnets manglende innsikt i *barnets beste*, som igjen kobles til barnets *behov* og *alder* (Vedtak 6). Hva barnets *behov* er og hvordan *alder* spiller inn, redegjøres ikke for i begrunnelsen, og en kan dermed anse det for å være gitt at en seksåring har behov som ikke er forenlige med å bo på institusjon og at det eksisterer en diskurs om at barn i denne aldersgruppen ikke burde bo på institusjon. Ved nærløsing kan en se at begrunnelsene i hovedsak består av uklare begreper som ikke knyttes tydelig opp til saksforholdet.

Jeg opplever begrunnelsen som utilstrekkelig siden det konkrete saksforholdet er utelatt og en mengde ord som fremstår å ha selvfølgelige meninger benyttes, uten at det blir redegjort for hvordan de forstås i den konkrete saken. Også i andre saker brukes de samme begrepene og poengene som begrunnelser for vektingen av barnas meninger. Felles for dem er at de i utilstrekkelig grad tydelig knyttes til konkrete forhold i saken. De fremstår ikke som begrunnelser, men som påstander.

At lignende begrunnelser går igjen i nemndsvedtakene kan henge sammen med intertekstualitet; altså at tekstene er forbundet. Teksttyper av samme art benytter gjerne

lignende begrunnelser siden de omhandler lignende saksforhold og fagfelt. Men det er viktig å være seg bevisst språkets makt. Når samme ideer, begrunnelser og prinsipper brukes i mange tekster så naturaliseres de. Begrunnelsene tas for gitt som gode argumenter, noe som kan gjøre det vanskelig å få øye på hva som mangler.

At de samme begrunnelsene eller påstandene går igjen i tekster betyr ikke nødvendigvis at de er relevante eller tilstrekkelige. For eksempel ble Norge felt i Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (heretter EMD) for brudd på retten til familieliv etter EMK art. 8 fordi samværsfastsettelsene i fylkesnemnda og domstolene har vært for standardpreget (Kvalnes, 2021). At enkelte samværsomfang ble ansett som naturlige å benytte i saker kan være et resultat av intertekstualitet. Men etter domsavgjørelsen, hvor samværsfastsettelsene ble funnet å være i strid med loven, grunnet for svake og lite grundige begrunnelser, har praksis endret seg. Begrunnelsene er nå grundige og konkrete og trolig tydeligere knyttet opp til forholdene i sakene (Kvalnes, 2021).

Kritikken fra EMD har i hovedsak omhandlet for svake og lite grundige begrunnelser. Når jeg finner at konkrete saksforhold sjeldent i tilstrekkelig grad benyttes i begrunnelsene for vektleggingen av barnas meninger i avgjørelsene i mitt utvalg, er dette interessant. En kan undre seg over hvorvidt begrunnelsene i barnevernssaker har vært svake og lite grundige på flere områder enn kun ved samværsfastsettelse. I flere av sakene i datautvalget redegjøres det for barnas meninger og de kommenteres med de omtalte begrepene. Barnas meninger blir lite synlige i sakene, noe som samsvarer med funn fra Christiansens (2012, s. 17, 22) forskning, som konkluderer med at barnas perspektiver er lite synlige i håndteringen av barnevernssaker. Han skriver at normen i barnevernssaker er at barn fremkommer som utydelige og som mer eller mindre usynlige som aktive deltakere.

I sakene hvor barnas meninger tillegges begrenset vekt, redegjøres det ikke for på hvilken måte barnas meninger får innflytelse annet enn ved uklare begreper som at deres mening «(...) tas med i nemndas betraktninger (...)» (Vedtak 6) og «(...) nemnda legger dette til grunn (...)» (Vedtak 8). Uklare begreper og manglende redegjørelse fører til at en ikke får innsikt i hvilken betydning barnets mening får når den ikke tillegges avgjørende vekt. Det kunne vært interessant å utforske hva slags rolle barnas meninger får i disse tilfellene. Forkastes meningene deres, eller får de kanskje innflytelse i plasserings- eller samværs spørsmålene?

Dokumentasjonskravet som stilles i barnevernssaker skal sørge for at vedtak er basert på grundige vurderinger. Det stilles krav til at barnets mening, vektleggingen av den og hvordan barnets beste er vurdert skal fremgå (Barnevernloven, 1992, §6-3 a, §7-19). Videre stilles det krav til at det aktuelle tiltaket begrunnes. Begrunnelsene i sakene i mitt utvalg er i tråd med dokumentasjonskravets føringer, men vektingen av barnas stemmer oppleves likevel ikke å være tilstrekkelig begrunnet, siden konkrete saksforhold kun i liten grad omtales eller er utelatt.

Når dette er tilfellet kan en forstå lovverket å eksistere innenfor og være et resultat av den samme diskursen som tar de uklare begrepene *modenhet*, *behov*, *fungering* og lignende for gitt. Innenfor diskursen kan argumentene og begrepene forstås som gode begrunnelser, mens de utenfra kan forstås å være utilstrekkelige.

Utydelige begreper utdypes med andre utydelige begreper. Når meningsinnholdet ikke er klart kan begrunnelsene oppleves som tomme og som påstander i stedet for begrunnelser. Utilstrekkelige eller manglende begrunnelser gjør etterprøvbare krevene, noe som svekker barnas rettssikkerhet (Kjørstad et al., 2022, s. 115; Köhler-Olsen, 2022, note 482).

Avrundning

På den ene siden ser det ut til å være en underliggende diskurs som forstår barn som fullt ut rasjonelle personer som kan ta egne valg og overskue konsekvensene av disse. På den andre siden, ser det ut til at barn forstås å ikke kunne regnes med i det hele tatt, om de ikke har tilstrekkelig innsikt i konsekvensene av sin omsorgssituasjon og sine meninger. Dette fører til en forståelse av at vi ikke trenger å vektlegge umodne barns meninger i særlig grad. Dette funnet støttes av den omtalte forskningen som peker på barns manglende kompetanse til å forstå sin egen situasjon og manglende innsikt i sitt eget beste som barrierer for barns deltakelse (Thomas & O’Kane, 2000, sitert i Christiansen, 2012, s. 24; Ormstad et al., 2020, s. 37).

I kun en av de ti sakene i utvalget ble barnets mening tillagt stor vekt. I de andre sakene ble barnas meninger tillagt begrenset vekt, og det er uvisst hvilken konkret betydning deres mening hadde i sakene. Forskningen til Havnen et al. (2020, s. 4) viste at samtaler med barn kun har indirekte betydning for utfallet av barnevernssaker, gjennom at de påvirker

barnevernets bekymring ved endt undersøkelse. Samtalene med barna hadde ingen selvstendig betydning for utfallet. Mine funn kan se ut til å samsvare med at barnas meninger sjeldent får direkte betydning for utfallet av saken. På bakgrunn av dette kan en stille spørsmål ved om brukermedvirkningen er reell.

Ut fra mine funn kan det se ut til at barnas meninger vektlegges når de samsvarer med kommunens og/eller nemndas vurdering. I sak nummer seks vektlegger kommunen barnets mening på tross av dets alder i omsorgsspørsmålet, mens de i vurderingen av barnets ønske om å flytte på institusjon skriver at «(...) *Han er imidlertid ung og det kan ikke legges mye vekt på det han sier om dette valget*» (Vedtak 6). I denne vurderingen synes barnets alder å begrunne at barnets mening får liten vekt. Vurderingen av alderen sin påvirkning på vektleggingen av barnets mening synes å endre seg med hvorvidt barnets syn støtter oppunder eller strider med kommunens begjæring.

I utvalget trakk kommunen inn barnets mening i seks av ti saker. I de fire sakene hvor barnets mening ikke ble omtalt var barna uenige i kommunens begjæring. Forskningen til Vis et al. (2010) viser at en av grunnene til at barn ikke involveres er at deres deltakelse ikke vil utgjøre noen forskjell (sitert i Christiansen, 2012, s. 24). Havnen et al. (2020, s. 4) , som i sin forskning fant at barnas ønsker kun var nevnt i begrunnelsen i 23 av 446 saker som endte i tiltak, har konkludert med at det kan se ut til at barns synspunkter blir brukt til å underbygge overordnede vurderinger. Om barns meninger kun brukes og vektlegges i situasjoner hvor meningen samsvarer med avgjørelsesorganets forståelse av situasjonen så er bruken av barnas meninger strategiske og barnas medvirkning må kritiseres for ikke å være reell.

En gjennomgang av 106 barnevernssaker fra 2019 konkluderte med at barnas synspunkter virker å være innhentet som en form for formelt sjekkpunkt og at barnas meninger sjeldent ble inkludert i barnevernets beslutningsgrunnlag (Andresen, 2019, s. 80). Det kan se ut til at barnas meninger i flere av sakene i mitt utvalg redegjøres for på bakgrunn av at det stilles krav om dette, før barnas meninger havner i bakgrunnen av forståelser av barnets behov og beste, og vurderinger av deres modenhet.

Å høre et barns mening samsvarer ikke med å gi barnet medvirkning. Om medvirkning skal kunne forstås å ha funnet sted må barnets mening ha blitt tatt i betraktning og gitt en form for innflytelse. Kun i én av sakene i utvalget tydeliggjøres det at barnets mening har fått

innflytelse på avgjørelsen i omsorgsspørsmålet. At barnas meninger i hoveddelen av mitt utvalg gis begrenset innflytelse på avgjørelsen om omsorgssituasjonen oppleves som en rettsikkerhetsutfordring siden definisjoner av utydelige begreper og begrunnelser som viser til sakenes konkrete forhold mangler i flere saker.

Kapittel 8: Avslutning

Oppsummering og konklusjon

Formålet med masteroppgaven har vært å utforske hvordan barns meninger fremstilles og vurderes i fylkesnemndsvedtak, med den hensikt å utforske hvilke forståelser av barn som preger tiden vi lever i. Jeg ønsket også å rette fokus mot hvordan ulike forståelser gir ulike konsekvenser og påvirker handlingsrom. Ved bruk av ti fylkesnemndsvedtak og diskursanalyse var målet å svare på problemstillingen: *Hvordan fremstilles barns meninger i fylkesnemndsvedtak, og hvilke forståelser av barn gjenspeiles i vurderingene?*

Mine funn tyder på at det er en kontrast mellom barns rett til deltakelse i teori og praksis. Den teoretiske og juridiske forståelsen av barns rett til å bli hørt, bygger på en forståelse av at barn er kompetente til å forstå sin situasjon og til å uttale seg. En slik forståelse er å skimte i enkelte vedtak hvor barna forstås som troverdige og lyttes til. Men i hoveddelen av sakene forstås barna som sårbare, ambivalente, uskyldige og umodne. Forståelsene virker å så tvil om barnas innsikt i egen situasjon.

Barnets manglende innsikt er et argument som går igjen når barnas meninger vurderes opp mot andre hensyn. Basert på mine funn kan det se ut til at utilstrekkelig innsikt i konsekvensene av egen situasjon forstås å være et resultat av umodenhet og medfører at barnas meninger ikke trenger å vektes i særlig grad. Dette funnet støttes av annen forskning som har vist at barns manglende forståelse av egen situasjon og innsikt i sitt eget beste er barrierer for barns deltakelse (Thomas & O’Kane, 2000, sitert i Christiansen, 2012, s. 24; Ormstad et al., 2020, s. 37).

Et annet hovedfunn er at begrunnelsene for vektleggingen av barnas meninger er mangelfulle i flere saker. Det gjelder særlig i sakene hvor barnas meninger tillegges begrenset vekt. Et overraskende funn er at begreper som *barnets beste*, *modenhet*, *fungering* og *behov* brukes uten at begrepene utdypes eller kobles direkte til saksforhold.

Språket ser ut til å ha stor betydning for hvordan barna forstås og deres meninger vektet, og det er dermed tydelig at det er makt i språket.

Manglende utbrodering og redegjørelse forstås å kunne være et resultat av naturalisering og at begrepene tas for gitt som gode argumenter. Modenhetsbegrepet, som synes å være den viktigste faktoren ved vurderingen av hvilken vekt barnets mening skal få i nemndssakene, er et eksempel på dette. I ni av de ti sakene i utvalget mangler det begrunnelser for hvordan barnets modenhet direkte påvirket vektingen av barnets mening. Videre ble *modenhet* sjeldent definert konkret. Når modenhetsbegrepet ikke redegjøres for og begrunnelsen for modenhetsvurderingene mangler bidrar ikke begrepet til noen klarhet i hvordan barnas meninger faktisk vektlegges i nemndssakene. Som en konsekvens mister modenhetsbegrepet deler av sin kraft og mening.

Mine funn peker i retning av at barn i hovedsak fremstilles og forstås som sårbare og umodne, uten forståelse av sitt eget beste. Denne forståelsen får dominans over forståelsen av barn som kompetente og modne. I lys av dette tillegges meningene deres begrenset vekt. Videre kan funnene tyde på at uklare begreper og manglende redegjørelser fører til at en ikke får innsikt i hvilken betydning barnets mening får når den ikke tillegges avgjørende vekt.

Avsluttende refleksjoner og veien videre

Selv om funnene i denne masteroppgaven er lite overførbare og pålitelige, kan de antyde tendenser om eksisterende forståelser av barn og betydningene av disse på fagfeltet. Videre kan funnene være grobunn for videre forskning. Det er interessant at begrunnelsene for vektingen av barnas mening blir funnet å være mangelfulle og bestående av utydelige begreper. Det kan være aktuelt å forske videre på hvordan vektingen av barns meninger dokumenteres i barnevernsarbeid. Det ville vært interessant å utforske om mine funn er et resultat av tilfeldigheter eller om utydelige og mangelfulle begrunnelser er en tendens i barnevernssaker.

Videre har jeg på bakgrunn av funnet om at barns mening stort sett gis begrenset vekt i omsorgsspørsmål, og Vis (2015, s. 53) sin konklusjon om at innflytelsen barns meninger har blant annet avhenger av avgjørelsen som skal tas, blitt nysgjerrig på hvilken innflytelse barn har på avgjørelser i andre barnevernfaglige spørsmål. Det kan være interessant å forske på

hvilken betydning barns meninger får i avgjørelser om plasseringssted og samværsfastsettelse, og hvilke forståelser av barn som gjenspeiles i disse vurderingene.

Gjennom oppgaven blir det klart at forståelser får konsekvenser og preger handlingsrom. Jeg har rettet blikket mot makten som preger forståelsene og fått økt innsikt i betydningen av kritisk refleksjon rundt forståelsene en baserer sine vurderinger og avgjørelser på. Gjennom økt bevissthet kan selvfølghetene som eksisterer i fylkesnemnda og på barnevernfeltet utfordres. En tenkt konsekvens kan være færre mangelfulle begrunnelser av typen; *«Nemnda har likevel ikke valgt å legge avgjørende vekt på hennes mening».*

Litteraturliste

- Andresen, J. F. (2019). *Det å reise vasker øyne. Gjennomgang av 106 barnevernsaker*. Statens helsetilsyn.
https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2019/helsetilsynet_rapport_unummerert_gjennomgang_106_barnevernsaker.pdf
- Asdal, K., & Reinertsen, H. (2020). *Hvordan gjøre dokumentanalyse. En praksisorientert metode*. Capelen Damm.
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2023, februar 1). *Ny barnevernslov*. Bufdir.
<https://ny.bufdir.no/fagstotte/barnevern-oppvekst/ny-barnevernslov/>
- Barnekonvensjonen. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter med protokoller*.
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_8#KAPITTEL_8
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100)*.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevern>
- Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern (LOV-2021-06-18-97)*. Barne- og familiedepartementet.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97?q=barnevern>
- Bath, H. (2017). The Trouble with Trauma. *Scottish Journal of Residential Child Care*, 16(1).
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004356>
- Bendiksen, L. R. L., & Haugli, T. (2015). *Sentrale emner i barneretten* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Bernard, C. (2019). Recognizing and addressing child neglect in affluent families. *Child & Family Social Work*, 24(2), 340–347. <https://doi.org/10.1111/cfs.12619>
- Christiansen, Ø. (2012). Hvorfor har barnevernet problemer med å se og behandle barn som aktører? *Norges barnevern*, 89(1–2), 16–30. <https://doi.org/10.18261>
- Endringslov til menneskerettsloven mv.n mv. (2003). *Lov om endringer i menneskerettsloven mv. (Innarbeiding av barnekonvensjonen i norsk lov)* (LOV-2003-08-01-86). Justis- og beredskapsdepartementet. <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2003-08-01-86>
- Frønes, I. (2011). *Moderne barndom* (3. utg., Bd. 1). Cappelen Damm akademisk.

- Gerds-Andresen, T., & Hansen, H. A. (2020). Barnets rett til å bli hørt. En analyse av hvordan barnets uttalelser blir vektet av fylkesnemnda når det skal fattes vedtak om omsorgsovertakelse. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 97(4), 250–265.
- Grunnloven. (1814). *Kongeriket Noregs grunnlov* (LOV-1814-05-17). Justis- og beredskapsdepartementet. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn/KAPITTEL_5#KAPITTEL_5
- Havnen, K. J. S., Christiansen, Ø., Ljones, E. H., Lauritzen, C., Paulsen, V., Jarlby, F., & Vis, S. A. (2020). *Å medvirke når barnevernet undersøker. En studie av barn og foreldres medvirkning i barnevernets undersøkelsesarbeid* (Delrapport Nr. 5; Barnevernets undersøkelsesarbeid - fra bekymring til beslutning). Regionalt kunnskapssenter for barn og unge, Nord (RKBU Nord), UiT. <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/18926/article.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Havre, M. (2022). *Barnevernloven. Norsk lovkommentar*, Gyldendal Rettsdata. Lest 10.11.22
- Holm, H. E. (2021, desember 15). *Barn som er pårørende*. Blå Kors. <https://www.blakors.no/fagside/barn-og-unge-som-er-paerørende/>
- Høstmælingen, N., & Kjørholt, E. S. (2016). *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge* (K. Sandberg, Red.; 3. utg.). Universitetsforlaget.
- Håkonsen, K. M. (2014). *Psykologi og psykiske lidelser* (5. utg.). Gyldendal akademisk.
- James, A., & James, A. L. (2004). *Constructing Childhood. Theory, Policy and Social Practice*. Palgrave Macmillan.
- James, A., & Prout, A. (Red.). (1997). *Constructing and Reconstructing Childhood. Contemporary Issues in the Sociological Study of Childhood* (2. utg.). RoutledgeFalmer.
- Jenssen, D. (2021). *Vitenskapsteori i sosialt arbeid. Tilnærminger og normative spørsmål*. Det Norske Samlaget.
- Jenssen, D., Kjørstad, M., & Seim, S. (2020). *Vitenskapsteori for sosial- og helsefag* (P. A. Tufte, Red.). Gyldendal.

- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Abstrakt forlag.
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W., & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Juul, R. (2010). *Barnevernets undersøkelser av bekymringsmeldinger. Diskursive praksisformer og barneperspektiver i den kommunale barneverntjeneste, og konsekvenser i forhold til barna*. [Doktorgradsavhandling, NTNU]. NTNU. https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/267778/435038_FULLTEXT01.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Järvinen, M., & Mik-Meyer, N. (2017). *Kvalitativ analyse: Syv tradisjoner*. Hans Reitzel.
- Jørgensen, M. W., & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde Universitetsforlag.
- Kendall, G., & Wickham, G. (1999). *Using Foucault's Methods*. SAGE Publications.
- Kjønstad, A., Kjelland, M., & Syse, A. (2022). *Velferdsrett 1: Grunnleggende rettigheter, rettsikkerhet og tvang* (7., Bd. 1). Gyldendal.
- Kjørholt, A. T. (Red.). (2010). *Barn som samfunnsborgere: Til barnets beste?* Universitetsforlaget.
- Kvalnes, P. A. (2021). Norge endrer praksis etter barnevernsdommer. *OsloMet forskningsnyheter*. <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsnyheter/praksis-barnevern-dommer>
- Köhler-Olsen, J. (2022). *Barnevernloven. Norsk lovkommentar*, Gyldendal Rettsdata. Lest 10.11.22
- Lidén, H. (2004). Barns rettigheter—En realiserbar intensjon? *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 7(4), 196–212.
- Lindboe, K. (2012). *Barnevernrett* (6. utg.). Universitetsforlaget.
- Løwgren, R. H., & Evensen, K. L. (2019). ADHD og traumer—Sammenhenger og utfordringer i klinisk praksis med barn. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 56(7), 504–513.
- Menneskerettsloven. (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett* (LOV-1999-05-21-30). Justis- og beredskapsdepartementet. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30?q=menneskerettsloven>

Michigan State University. (2010, august 17). *Nearly 1 million children potentially misdiagnosed with ADHD*. Michigan State University. <https://msutoday.msu.edu/news/2010/nearly-1-million-children-potentially-misdiagnosed-with-adhd>

Neumann, I. B. (2021). *Innføring i diskursanalyse. Mening, materialitet, makt* (2.). Fagbokforlaget.

Nordengen, K. (2016). *Hjernen er stjernen. Ditt eneste uerstattelige organ*. Kagge forlag.

NOU 2016: 16. (2016). *Ny barnevernslov. Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Barne- og familiedepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/53164b1e70954231b2a09d3fdec1888b/no/pdfs/nou201620160016000dddpdfs.pdf>

NOU 2023:7. (2023). *Trygg barndom, sikker fremtid—Gjennomgang av rettssikkerheten for barn og foreldre i barnevernet*. Barne- og familiedepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/a1eb3f73d3d94fa6b146dbd08f8a4253/no/pdfs/nou202320230007000dddpdfs.pdf>

Ormstad, S. S., Hestevik, C. H., Munthe-Kaas, H. M., Blaasvær, N., Muller, A. E., & Berg, R. C. (2020).

Barn og unges medvirkning i barnevernet: En systematisk kartleggingsoversikt.

Folkehelseinstituttet.

<https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2020/barn-og-unges-medvirkning-i-barnevernet-rapport-2020.pdf>

Prop. 84 L (2019-2020). *Endringer i barnevernloven (samtaleprosess, årlig tilstandsrapportering mv.)*.

Barne- og familiedepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/f4b21154a17e4fd6bd276dee99e9d0af/no/pdfs/prp201920200084000dddpdfs.pdf>

Prop. 133 L (2020-2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*.

Barne- og familiedepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/f325e4de00fb472f85a7a2b94124f531/no/pdfs/prp202020210133000dddpdfs.pdf>

Prop. 169 L (2016-2017). *Endringer i barnevernloven mv. (Bedre rettssikkerhet for barn og foreldre)*.

Barne- og likestillingsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/23e2789a4faf47a4b32ea0867ad3a111/no/pdfs/prp201620170169000dddpdfs.pdf>

Prop. nr. 44 (1991-1992). *Om lov om barneverntjenester (barnevernloven)*. Barne- og

familiedepartementet. [https://www.stortinget.no/no/Saker-og-](https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1991-92&paid=4&wid=c&psid=DIVL312&pgid=c_0135)

[publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1991-](https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1991-92&paid=4&wid=c&psid=DIVL312&pgid=c_0135)

[92&paid=4&wid=c&psid=DIVL312&pgid=c_0135](https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1991-92&paid=4&wid=c&psid=DIVL312&pgid=c_0135)

Qvortrup, J. (1994). *Børn halv pris. Nordisk barndom i samfundsperspektiv*. Sydjysk Universitetsforlag.

Rød, S. (2023, februar 21). Her får Toppe 118 forslag til bedre rettssikkerhet i barnevernet.

FriFagbevegelse. <https://frifagbevegelse.no/fontene/her-far-toppe-118-forslag-til-bedre-rettssikkerhet-i-barnevernet-6.158.946377.d8ea6cb61d>

Sagberg, S. (2003). *Barnet. Konstruksjoner av barn og barndom* (K. Steinsholt, Red.).

Universitetsforlaget.

Schiøtz, A. (2017). Rus i Norge—Politiske og medisinske tilnærminger i historisk lys. *Tidsskrift for*

Velferdsforskning, 20(1), 4–26. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2017-01-01>

Schrumpf, E. (2007). *Barndomshistorie*. Det Norske Samlaget.

Slettebø, T., & Seim, S. (Red.). (2007). *Brukermedvirkning i barnevernet*. Universitetsforlaget.

Stang, E. G. (2007). Barnets rett til deltakelse i barnevernssaker. *Kritisk juss*, 33(1–2), 36–56.

Straffeloven. (2005). *Lov om straff (LOV-2005-05-20-28)*. [https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-](https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28?q=lov%20om%20straff)

[05-20-28?q=lov%20om%20straff](https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28?q=lov%20om%20straff)

Synonymordboka. (u.å.). *Synonymer til «moden»*. Synonymordboka. Hentet 26. april 2023, fra

<https://www.synonymordboka.no/no/?q=moden>

Tran, V. (2022, juni 20). *Hjernens utvikling*. NHI.no. [https://nhi.no/kroppen-var/fosterets-utvikling-](https://nhi.no/kroppen-var/fosterets-utvikling-embryologi/hjernens-)

[embryologi/hjernens-](https://nhi.no/kroppen-var/fosterets-utvikling-embryologi/hjernens-)

